

6
MÄ
BER
6

ROMAN

No 23

SISU:

Lulse Westkirch: Tuli soos.
H. Lange: Hõguwad söed.
Ed. Wöhrmann: Põlise metsa all.
Ed. Wöhrmann: Sügismets.
R. H. Bartsch: Kohtamine Wiinis.
P. Grünfeldt: Muretunnil.
Hanna Zunk: Saladuslik laeng.
Hans Gäfken: Wanad aiad.
Paul Rosenhayn: Magaw masin.
Hugh Conway: Warjust walgusele.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG”
TALLINN, 1926. A. V. AASTAKÄIK

„Rahwaleht“ — ilmub nüüd — kolm korda nädalas.

„RAHWALEHT“ on ajaleht kõigile, kel aega wõi raha ei jätku päewalehtede lugemiseks.

„Rahwaleht“ uuel alusel pakub lugejatele jookswatest päewauudistest alati kõige wärskeimat, sisukamat ja kaasakiskuamat. Igawatel targutustel ei ole „Rahwalehes“ aset.

„Rahwaleht“ paneb eriti suurt rõhku kohtukoja teadete, põnewate romaanide ja juttude peale.

„Rahwaleht“ ei seisa ühegi erakonna teenistuses. Ta toob halastamata päewawalgele kõigi seltskonnakihtide warjuküljed.

„Rahwaleht“ on huwitaw, kuid ühtlasi ka odaw: postiga koju saates 60 marka kuus, 180 marka weerandaastas.

Tellimisi wõtawad vastu kõik postiasutused ja lehetellimiste wastuwõtjad.

Aadress: „Rahwaleht,“ S. Karja t. 2. Tallinn.

„Rahwaleht“ on müügil väljaspool Tallinnat iga teisipäewa, nelapäewa ja laupäewa hommikul.

Ajakiri „ROMAAN“

algab 1927. aastal

kuuendat aastakäiku.

Tellimine 1927. aastaks on awatud.

Tellimise hind endine.

Tellimisi wõtawad vastu kõik postkontorid ja postiagentuurid linnas ja maal, samuti „Romaan'i“ talitus Tallinnas.

1927. aastaks on „Edu“ trükikoda „Romaan'i“ tarwis muretsenud uue kirja. Juba esimesest numbrist hakates trükitakse kogu „Romaan'i“ sisu uue kirjaga, mis on selge ja nägus.

Tellimisega rutatagu, sest esimene number ilmub juba 1. jaanuariks.

Lähemad teated järgmises numbris.

Romaani

Ilmub kaks korda kuus.

TELLIMISE HINNAD:		Toimetaja: P. GRÜNFELDT.	KUULUTUSTE HINNAD:	
Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—	Wäljaandja: K. o. -ü. „ARENG“.	1/1 lhk. M. 3500.—	1/4 lhk. M. 900.—
1/2 „ (12 nr.nr.)	400.—	TALITUSE AADRESS:	1/2 „ „ 1750.—	1/8 „ „ 450.—
1/4 „ (6 nr.nr.)	225.—	Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16	1/3 „ „ 1200.—	1/16 „ „ 225.—
1 kuus (2 nr.nr.)	80.—	(uks B Laenu-panga majas).		
Üksiknumber	40.—	Telefon 12-53.		

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Nr. 23 (113)

Detsember 1926

V aastakäik.

Tuli fook.

Sassa kirjaniku Luisse Westfirch'i romaan.

9

Tal oli, nagu ei mõiks päike enam paista, kui ta kiired ei peegeldunud Malle filmades.

Kuudas olid ta tunded muutunud! Tema süda, mis külm ja surunud oli ta rinnas Gewa meelitusõnu kuuldes, põksus lämmatavas hirmus Malle pärast.

Nüüd tekkis sinine tuub jälle esile; just Wümme kaldal liikus ta siia ja sinna.

Gerd karjatas waljusti:

„Ta jookseb ju otseteed jõkke! Ja weel ulatab seal talle kaelani! Ja milline woolus seal on!“

„Oh jäta Malle! Seal ei saa ja midagi parata!“

Nii see oli.

Kuni keegi kohale jõudis, oli pääsmine juba hilja.

„Ära turda oma ruffi pärast,“ rääkis Gewa ebas. „Minu käes on warandus, mis tuhatkorda enam maksab.“

Oma ruffis!

Mis maksis talle nüüd ta ruffis! Wanakuri sõi selle ja weel Glüveri talu pealegi. Ta oli uskunud, et talu kaotus kõige pahem on. Nüüd teadis ta, midagi oli, mis weel enam walu tegi.

„Gerd Glüver!“

Gewa nagu puudutas nüüd ju peaaegu ta nägu.

„Gerd, kaule mind ometi! Kas siis Gewa Janßen ja tema talu sulle ei ole enam kui ju põld suwimiljaga?“

Hoigades lükkas Gerd ta kõrwale ja kisus majaukse lahti. Seal all oli ta sinist kaju jälle näinud esle tekiwat! Balju allpool, kui ta ahastawad filmad teda olid teadnud otsida. Woolus oli ta wististi kaugele alla kiskunud. Aga ta oli jõudnud kaldale! Jah, ta seisis juba siinpool kaldal. Oli jälle julges kohas!

Oli, nagu oleks raudmõru Gerdi kõri ümbert langenud. Ta tundis oma südant tõwasti wafardawat. Päästetud!

Aga miks ei jooksnud ta loju? Mis ta weel ootas?

Ja mis see oli?

Weel teistigi kujukid ilmus kaldale? Tume-daid, paenduwaid? Kaks — kolm — kuus! Mis need otstsid? —

Seal nägi ta, kuidas igaüks neist hulga wihke selga mõttis ja nendega läbi wihma ja wälkude maja poole jooksis.

Ra Malle, keda ta weestnõretaw kuub käimast takistas, oli kuue põlwebeni üles kõrtinud, mitu suurt wiljawihku selga kahmanud ja jooksis nüüd oma koormaga kodu poole.

Nüüd wiimaks taipas Gerd.

Taterid! Malle oli talle taterid appi kutsunud.

Ta ruttas majast välja, oma päästjatele vastu.

Juba koputasid esimesed tõmmud poisid rehealuse väravale.

Ta kisus selle lahti. Önnistus siis!

Kuivatada oli teda aega, kui päike jälle paistis, kindlal pinnal. Nüüd aga katuse alla köit, mis wee käest päästetud!

Kõige esimesena asus nüüd Gerb Clüver tööle. Waewalt wahetati mõni sõna. Nad jooksid, tassisid ähvides ja wõidu joostes weega, mis ifka kõrgemale ja kõrgemale üle kallaste tõusis.

Uga kui peeneliikmelised tõmmud mehed walgele raasfile oma jõult ka ei wastanud, karmuselt ja paendumuselt olid nad neist üle. Nad päästisid ju ise oma osa, päästes Clüvert talu „suurele peremehele“ ta wilja.

Wahetajal hakkas taewas piklamisi selguma. Wihma sadas weel, aga möödumalt. Hall oli maalkm, lahkusetu ja rebitud, aga filmad wõisid jälle kaugele näha.

Ta fünfhausenlased, kes Geshe rehe all seisis, et waadata Jumala witsa Gerb Clüveri kallal, wõisid lähipaistwas õhus selgesti näha suuri, pruune sipelgaid, kes hädaohus olewa ruffi wiht wihtlult kiiresti kindlasse kohta landisid.

Nende meelepaha oli otse wiha.

See Clüver! Ei häbenenud tatereid enesele appi kutsumasi! Isegi wanaturjaga oli ta walmis lepingut tegema, kui sellega fünfhausenlastele sai walmistada ninanipsu.

Ta jälle ei tulnud midagi wälja tema kadumisest, mida Nedderbrink nii kindlasti oli ennustanud. West, mis wilja wistiski oleks põllult minema wiinud, pidi isegi maja puutumata jätma. Sest see oli, seejuga seid katastroofe ette nähes, targu ehitatud kõrgemale kohale ja kõwemale alusele.

Kui päike looja minnes raskete pilwede pragude wahelt aurawale soole tagasi waatas, kohiseb Wümme haru weed juba Clüvert aia ääres. Uga wilmne kui ruffiwiht oli juba Clüvert katuse all warjus.

Gerb tänas lühidalt oma tõmmuid abimehi. Tema tahta neile teistiti kui sõnadega tasuda.

Malle oli temast aralt eemale hoidnud. Nüüd tabas ta tema rehe alt wihtusid labumast. Kõwasti wõttis ta tüdrukulu kätest kinni.

„Malle! Mis sa minu eest täna tegid, seda — seda ei unusta ma italgil!“

Neiu rind puhles raskest tööst. Ta oli liiast tööst lahwatanud ja walge nagu Wümme waht. Uga pilgu ees, millega Gerbi filmad temal wibisid, punastas ta sügawasti.

„See oli ainult mu kohus, Gerb Clüver,“ kogeles ta. „See on ju minu süü, et sul julast ei ole!“

Gerbis oli wägew tung teda oma käte wahele tõmmata, juhelda ja huuli, kes oli talle päästjad kutsunud, ta hõbejuukseid, mis tormist saistud ja mille wihtm tal oli teda päästes läbi-läbi märjaks teinud. Uga neiu tõsisel, tahtekindlal näol seisis ilme, mis teda manitses ettewaatusele.

Neiu maables häbis ja arguses, et saada wabaks. Ja Gerb lastis ta käed lahti.

„Imelik tüdruk! Sinust ei saa keegi aru.“

„Alles tuppaga tagasi tulles tuli talle meele, et Gewa tema juures oli käinud. Uga koht, kus ta seisnud, oli tühi. Kuna tema, Gerb, tatarite seltsis oli ruffid koju kannud, oli neiu majast waitfelt lahkunud.“

15.

Samal õhtul oli külanõukogu koosolek, eht küll seda keegi polnud kokku kutsunud.

Kõhe pärast õhtusööki, niipea kui wihtm weidi järele andis, tuli üks asunil teise järle, pikk viip suns, Janseni tallu, actud kas wawast, puuriwast rahulolematusest.

Bahemeel taterite abi üle oli määratu suur. Nagu oleks neid warastatud, nii tundus fünfhausenlastele Gerb Clüvert hukkamise luhtaminek. Ja see tõstis weel nende wiha, et, kuna nad Geshe rehe all himulikult ootasid Gerb Clüvert ruffi minelut, paha ilm kõige arwestufe vastu just nende oma lõkusele oli kahju teinud.

Krišhan Bollmeri alles niitmatust põllust oli eriti raske rahehoog üle läinud. Henze ümberlütatud hakkidest oli hirmus wihtmawaling kolmandiku teradest wälja petksnud. Nagu kullaliitw katid nad musta rabapinda.

Ta Nedderbrinki heinamaa seisis wee all.

Rainer Henze, „poisu“ taga, oli esimene, kes ilmus. Ta kitsad huuled, mis sügawale siise langenud ja hambajätiste ümber wabisebid, otisid sõnu, aga ei leidnud neid.

Uga kui Shorse algas: „Isa armad —“ wihastas wanamees.

„Pea oma noff! — Kes on sarnast loba suud enne näinud?! — Ole wait, Shorse! — Nedderbrink, asi ei ole korras!“

„Jahl!“

„Ei ole korras, ütlen ma, Nedderbrink! Midagi ei ole enam korras! Sina oled külawanem. Sa pead asjad korda seadma!“

„See on ta ema arwamine,“ finnitab Dählmeier tuppaga astudes. „Jumese käsi wõ b hästi käia ja ta wõib ka käia halwasti Jumala

tahte järele. Aga et inimene enesele need piirandumehed, need rümpelid taterid nende mudakoobastest appt kuisub, see pole ühelgi tingimisel lubatud. Ja üldse, ütles ema, see asi ei ole õige. Kristlikud tüdrukud upuvad woolamas wees ära. Need ei uju pealwee. Wanakuri ise on Glüveri teenistuses. Ja sellepärast läheb tal kõll hästi!"

Nüüd kukkus Bollmer koosolekule, tampehes ja norjates, nagu kuit tungib metsatihnikust läbi.

"Tahaksin ainult teada," küsis ta wihaselt, "kui kaua me enesele sarnast „wirtschafti" laseme lammaswäiksel meeldida?! Minu ruffi on rahe puruks peksnud. Ja Glüveri ruffis on terwe! Küsin, kas see on korras?!"

Ja siis küsis ta logu loor Nedderbrinkile näkku:

"Sa ütlesid, Glüver peab oma talust lahutama! Sa ütlesid, Glüveri ruffis upub! — Ja Glüveri ruffis on rehe all, ja ta ise kleebib oma talus kui pigi ja wääwel!"

"Olen teinud, mis võimalik," kaitstes enast Nedderbrink, näost wiha pärast walge. "Naabrid, kui te minuga enam rahul ei ole —"

"Sa oled selle halvasti teinud," küsis wana Henze, kel nüüd sõnu oli kui küllusesarwest puistata. "Kõik asjad teed ja nüüd halvasti. See on minu armamine. Ja see on ka teiste Fünfhauseni asunikute armamine. — Pea suu, Horse! Mis ja põristad sõrmedega lauale?! — Koolmeistri asja ei oleks ja ta tohtinud jallida, Nedderbrink. Mis kuradi wiis see on, palmetirju kirjutada. Olesid pidanud herradele ise tött ütlemata. Kas nõudsite meie neist abi, kui mullu pool meie maast wette uppus? — Kas olemas neid kunagi külitatud pärandusasjus? Üllide suhtes ja wõitluse asjus mustade tateritega? — Midagi, ei midagi pole me nõudnud aastafadast. Sellepärast jätku nad ka meid rahule. Metle et ole waja nendelt ei koolmeistrit ega politseid. Seda olesid ja pidanud herradele ütlemata!"

Nedderbrink oli otsuse teinud.

"Kui see teie armamine on, naabrid, siis wõib see nüüd weel sündida," ütles ta rahulikult. "Ja kuna sa nii hästi tead, mis waja on ütelda, Henze, siis tule laasa!"

Aga wanamees tõrjus:

"Jumal hoidku mind selle eest. Mina pole eluaeg raubteel sõltanud. Ja olen wandunud, et ma oma elupäewil selle pörgumafina peale ei lähe. Mine sina üksi, küll ja tead, mis ütelda on."

Jutt talbus rahulikumatle aladele. Põhimoittelikult olid nad ju kõik ühesmeeles, ühesmeeles ja hirmsas wihas Gerb Glüveri ja

kõige uue wastu, mis wäljast ühes koolkõpetajaga tahtis fiske tungida oma rahutusega, oma terawa walgusega, oma korra ja seaduslikkusega.

*

Samal ajal istus Gewa oma kambri ja mõtiskles. Gerb Glüveri mõttelaokus tema kofimise puhul oli ta edemusele haiget teinud. Kuigi ta nii wäga kartust täis oli oma ruffi pärast — mis tema talle pakkus, oleks wäärinud soojemat wastuwõttu.

Jälle hiilis ta hinge see hirmus, temale juba nii tuntud tunne, hämmastusest ja häbitusest koondunud pettumus, mis teda igakord waldas, kui jälle mõni kofilane, kes ta armastust soojalt otstnud, üsna äkki ja arusaamatult temast kaugenes, wõi ilma seletust andmata kadus tema ligidalt wõi koguni — maailmalt.

Oma awali pimedusse wahtivate lilmade eest nägi ta ka sel õhtul oma kofilasi reas mõõduwat saladuslikult, tontlikult. Kes neist oli läinud üle mere, kes kofinud teise, ruttu, armastuseta, mitte oma õnneks. Ja üks neist wettus koguni werisena kufagil soos. Ja Korl Gofewish põgenes Janseni talust, et kofida enesele ühe talutütre Seebergenist. Ja Gerb Glüver kuulatas üle ta armastusõnade wete kohinat, millega hull Malle wõitles.

Juba sajanadat korda küsis ta eneselt, miks kõik nii sündis, miks?

Ja äkki, wahetumalt hääletumas waituses, arwas ta Malle häält kuulwat rääkivat inestuid sõnu, millega ta tema oli Glüveri talust wälja peletanud. Midagi Tobiaše raamatust, Nagueli tütrest ja Nsmodi kuradist oli see olnud.

Gewa ei tunnud piiblit palju. Nüüd pani ta küünla põlema, wõttis riulilt piibli ja awas Tobiaše raamatu. Ta luges imestuse ja õndusega.

Kas oli tõesti olemas mõni Nsmodi kurat tema jaoks, Gewa Janseni jaoks, kurat, kes kõik ta kofilased eemale peletas wõi tappis?

Ja kui ta oli olemas — kes ta oli?

Kas Gerb Glüver?

Kord oli ta nagu kõik fünfhausenlased weendunud, et Gerb oma wenna Hemmo tapnud, et omale saada teda, Gewat, ja ta õnduseks selle teo pärast segunes mõnus uhkusewärlu oma neiuliku wõimuse üle. Aga seitsaabit kui ta temaga oli westelnud lastede all Wümme haru taga, seitsaabit kui Gerb oli jutustanud oma maadlusest wenna Hemmoga, wanus see weendumus. Ja kui ta dieli järele mõtles, Gerdi kõned ja teod kojutulekust saadid polnud mitte inimese kõned ja teod, selle hinge koormab weresüü.

Uga kui mitte tema, kel teisel loogu asunduses oli põhjust ja kasu lootusest, Gewa Janseni kofilasi eemale peletada või koguni maa pealt häwitada?

Kellel?

Üks ainus oli olemas peale Gerb Clüveril!

Esimest korda elus walgatas nagu walgustööd hirmus kahtlus ta hingest läbi. Duidust tundes wiskas ta raamatu käest, kustutas tule ja mattis oma näo patjadesse.

Järgmine päew oli pühapäew.

Wäike paistis puhtakspeetud taewast kuumawatele ruffihakkidele. Weisi oli jälle peaaegu oma kallaste wahese taganenud, ainult Clüveril põllul seisis weel kitsas pael. Noosid aias näisid kergemini hingates joowat päikese-paistet. Liikuvad kaselehed puistastid wäraste hommikutuule käes wiimjed meetilgad maha. Armjasti, suwises iluduses seisis soo.

Ja kui Gewa Jansen pärast mõnetunnist rahutult und silmad awas, kahtatas selge päikesevalguse ees tema õine lüupainajalil unelm.

Ta riietus parimasse kleiti ja läks Grasborji kirikusse, mis kahe tunni tee eemal seisis.

Uga jumalateenistuse ajal pidi ta jällegi mõtlema Tobiaase raamatule, Usmodi kuradile, ja õudne kahtlus ta hinges kaswas ning kaswas.

Poolununenud pildid lapseeest kerkisid jälle ta mälusse ja tungisid tema ning kantslis jutlustawa õpetaja wahela.

Seal oli eriti üks nendest: mingisugune karjatus oli läbi õhu kajanud, nii kõle, nii raste surmahirmust, et ehmatas Gewa ja ta halge ema wälja ajas majaukse ette. Seal seisis Malle, Nedderbrinki kahelja-aastane kaswandil, kaewu ääres ja Nedderbrink just tema kõrwal. Lapse kordised sõrmed hoidsid ämbriketist kramplitult kinni, nii kõwasti, et weri küünte alt wälja tuli, kuna ta silmad pööraselt suured ja täis hirmsamat õudu olid.

Ja Nedderbrinki nägu punetas wihast ja ta hää lähises, kui ta ütles:

"Sain tal saatana! weel juustest kinni kahtmata! Uga sah sulle! Tahan sind õpetada kaewuraketele ronima!"

Ja ta oli Malle halastamatult peksnud. See oli sündinud kohe peale Henderseni surma.

Täna küsis Gewa:

Kas oli Nedderbrink tooford Malle kaewukummisest päästnud või oli ta teda tahtnud sinna sisse lükata?

Ja ta pidi edasi mõtlema mõtteid, mis talle siamaani olid tundmatud.

Hendersenid ei olla mingisugust warandust järele jätnud.

Uga kust oli Nedderbrink, kes waese sulasena siia tallu tulnud, saanud selle rahahulgaga, millega ta kiitles, niipea kui jutt tuli ta lahtumiseft siit Janseni talust?

Tema polnud weel midagi käest annud, mis tal käes oli. Kas pidi ta tõesti siit lahtuma mõitluseta?

Tema wastu, kui wõõrastitire wastu, oli ta küll tõesti olnud hoolikas ja täis isalikkust hoolt. Jah, aga see wõõrastititar, see oli ju Janseni talu, mis, kui Gewa pärijateta suri, langes ta kaugetele sugulastele St. Jürgenis.

Ja siis kirus neiu ennast jälle selle alatu kahtluse pärast ja maadles temaga.

Sügawas mõttes tuli ta koju, istus rahutult ja mõtiskledes ühise supikausi ees.

Ja pärast lõunat ei mällanud ta enam kodus olla. Ta läks soosse, üffituid teid mööda, et järele mõelda, selgusele jõuda. Naabriasunduse esimene talud kerkisid esile.

Ülki nägi ta teerajal, mis Seebergeni wiis, lähenevat Korl Gosewishi — just temale wastu. Poisil oli roos kübaral ja ta tse wiskatas laulu.

Gewa taganes kasepõõsasse ja ootas, kuni poisil tema juure jõudis.

Siis astus ta talle tee peale ette. Sulgunud esinemine polnud ta loomus. Uga sel hetkel teadis ja tahtis ta ainult üht: kindlat teadmist.

Gosewish lohmetas ootamatu kohtamise pärast. Suur lohmetus paistis ta näost.

"No maata, sina oled see, Gewa Jansen. Dere õhtust kah!"

Ta oleks heameelega neiuft möödnud, aga neiu seisis laialt tema ees.

"Ega sa ometi pole minu poole minemas?"

"Ei, Gewa, ei, seda mitte —"

"Ja sul pole küll mõttesti minu juure weel tulla? Kuigi ma seda meie wiimaseft koosolemisest saadik tohtisid loota?"

"Jah, — seda ja küll tohtisid," kogeles Korl. "Nii see küll on."

Poisil wahtis ahastawalt ringi, nagu oleks ta kusagilt abi wotanud. Uga mõned harakad wälja arwatud, polnud kaugel ega ligidalt kedagi eluolemuft näha. Sellepärast wõttis ta jüdame rinda.

"Sa ei pea arwama, nagu ei peaks ma sinuft lugu, Gewa. Ma pean sinuft suurt lugu — Jumala tõsi — kuigi ma enesele pean kofima Geshmargret Bollmanni, sest et isa talu sügisel minu wennale üle annab —"

"See on sinu asi, Korl. Mina ei hooli midagi mehest, kes minuft ei hooli. Minuft seda pead sa mulle üttele: olen mina oma olemise läbi sulle põhjust annud minuga nii ümber käia nagu sa käid?"

Korl oli tübara peast mõtnud ja hoidis seda nüüd kõige roosiga lääes. Suured higitilgad ilmusid ta otsaesisele.

"Sumal hoidku, ei! Sinul pole selles kõige vähemasti süüdi!"

"Minul mitte? — Kellel siis?"

"No jah —"

"Sina ja mina olime ju kõik kokku rääkinud. Minu juurest lätsid ja isa juure. Kas ei tahtnud isa talust loobuda? — Pani ta sulle ülekohutuseid tingimisi ette selles suhtes, mis sa kaasa tood ja mis mulle kuulub?"

"Ei," tõendas Korl. "See kõik oli korras."

"Kääts ta minuist sulle siis paha?"

"Ei, seda mitte."

"Nii siis — mis ütles isa sulle? Mina pean seda teadma."

"Midagi ei ütelnud ta," lükkas Gosewisch juust, aru saades, et ta edasi minna ei saa, enne kui kõik on üles tunnistatud. "Minult akna awas ta, akna, mis seisab tele silla ja kasepõõsa pool, tead."

"Akna?"

"Jah — ja seal seisis see Gerd Clüver kasepõõsas ning luuras —"

Gewa kahwatas; ta finifilmad wirmendasid rohekalt.

"Mul on väga kahju, Gewa," jatkas ta. "Seda ei oleks ma heameelega ütelnud. Aga kui sa seda teada tahad — waata, sina oled iius tüdruk — ja Janseni talu on tore talu. Aga kui Gerd Clüver sellepärast on oma wenna tapnud ja tulewikus on tõotanud igauht maha lüüa, kes sind koida tahab, siis arwan minagi kõige paremaks, kui sa Gerd Clüverile lähed, sest et ju kellegil teisel kogu soos julgust ei ole sind tema eest ära mõtta."

Witmade sõnade ajal libises Korl Gewast mööda, klegi imestades, et tal see korda läks.

Aga Gewa ei pidanud teda, et läinud talle ka järele. Ta seisis kangesti kui kadakapõõsas. Nagu juhtmootiw wasardas ta peajus ütlus:

"See'p see on! See'p see ongi! Asmobi kurat! Kurat Nedderbrink! Tema ei salli ühtki kofilaft!"

Estmese kofilase juhuseid otswale meelele oli ta nagu kihwti tungi laia maailma sisse luskitanud, ja see mees oli wäljas maailmas hukkunud. Teine lamas, werine haaw luskagil ihus, wäljas soomülkas, ja walega, et ta mend mõrtjufas on, peletas ta iga järgmise kofilase eemale. Ja Gewa Jansen jäi tüdrukus — ja Janseni talu jäi Nedderbrinkile!

Wiha, põlgus, kättemaksmise himu tõusid petetud nelu südamesse niisuguse wäega, et kogu ta keha wärises. Oo, kui ta saaks kätte maksta!

Ta ei teadnud, et pikkamisi edasi läks, ei märganud, et widewit laiale soolagendikule lastus. Waewalt tundis ta jäist kaset oma wabisewall kehaliigetel.

Kui ta meelt märkas, oli ta juba Jänshauseni lähedal.

Just tema ees leekis Geshe Wettkopi sihttuli. Pisut kaugemal paremat kätt löikas ta onni küürakas õlgkatus õhtutaewa külmasse, läikwasse rohelusse.

Kes aga oli see must wari kaugemal pahe-mal pool, seal, kus wana kafi oma okki lugu lastis, seal, kus algaw inimesneelas soomül-gastil — kus Hemmo Clüverit wiitast korda oli nähtud?

Seda ajas salatung algawal ööl sinna õud-sekse paika?

Tarretult nagu wana kasetüwi seisis üffit mees.

Gewa pill terawnes.

Ta süda pelkis ärewalt.

Tema oli see, tema, kelle ümber ta mõtted olid piiranud nagu õõ, kogu päewa!

Ei ta mõtelund pikalt, ta läks tema juure, seisis tema taga, weel enne kui ta tulekut mär-gati.

"Isa!"

Nedderbrink kähwas ümber, wahtis tüdru-kule otse kohkudes, kohmetult.

Aga ta toibus ruttu ja naeris karebaski.

"Sina oled see, Gewa? — See wana lo-basuu, Geshe Wettkopp, on sulle wististi ka oma muinasjutte jutustanud?"

"Millest muinasjutte?" küsis Gewa.

"Tulest — efsitulest, mis õhtuti siin pida-wat tantsuma! Ja nüüd tahtsid seda wististi heameelega näha?"

Pikkamisi ütles Gewa:

"Efsituled on wistiski küll tapetute hinged, kes oma haua kohal tantsumad?"

"Mitte sugugi!" kähistas Nedderbrink wi-haselt. "Efsituled on — on sooaurud, mis põlewad, nagu jaaniusid läigitwad — kui nad mitte ei ole ainult hullude inimeste ettekujutused."

"Mis otstarbel tulid siis sina siia?" küsis Gewa.

"Tahtsin sellest weenduda! Olen ju küla-wanem. Ei tohi niisugust lollust lasta lewi-neda. Mine sina koju, Gewa. Mina pean waatama, mis selle asja taga peitub."

Gewa läks temast mööda. See koflujuh-tumine oli temalt wiimse kahtluse mõtnud. Minult südame tunnustuse piin mõis Nedder-brinki siia ajada, kus wiha maa tema peale oma tulise kaelaga kaebust tõstis. Nagu oleks Gewa seda oma filmadega näinud, nii kindel

oli ta weendumus: siia kohale oli maetud üks noor elu, ja ta mõrjutas tahtis omagi elu matta üsfindusse ja loobumusse. Do, kes talle õiguse muretses? ! Õiguse! — Kes? —

Oli olemas üks, see oli samuti haawatud kui tema, weel raskemini! Gerd Clüver ei tunne halastust, niipea kui kuuleb, kes ta wenna tapnud selleks, et teda, Gerdi, tembeldada mõrjutaja Kaini-mürgiga! Ei, tema ei tunnud halastust ega kartust!

Gewa ei mõelnud pikemalt, ega wiimitanud. Mõõt oli täis. Mõõt jooksis üle. Mees, kes walgetwerd Hemmo tapnud, kes tahtis ta ta noorust tappa, see mees ei pidanud enam elama!

*

Gerd Clüver suitsetas leiwaahju juures kaswawate kuuskede all piipu. Ta ei olnud rõõmus. Ta seisis mõistatuse ees. Malle ei olnud kartnud et tormi ega wihma, o'i oma elu kaalule pannud tema eest, ainult tema päästmiseks Wümme wees! Ja nüüd lükkas ta tema tänu külmal tagasi, hoidus tema eest kõrwale kogu päewa, meeleldi, filmanähtawalt, tõrjudes, aralt. Ja Gerd leibis asjale ainult ühe seletuse. Neiu lapsesilmad uskusid nägewat ta käte küljes wenna werd. Jial ei loobunud nad seda nägemast. Sest kas ei olnud ta teda kojutuletupäewal nimetanud wennatapjaks?

Ta tunnustas heategusid, mis ta temale teinud. Karstles õiglustundes tatus ta neid oma noore jõuga, usinusega, wäikeste tähelepanewutega — oma eluga, kui see pidi olema! — Aga tema ja selle neiu wahel woolas igawesti lohutawalt walatud wennaweri. Wiis aastat maables ta selle mõrjutajaliku kahtlusega, mis ta jalgu kammitjes, nagu weetalmes kammitsewad ujuja jalgu. Ilmaeagu! Tema, Gerd, jäi märgitaks, sellest puhtad ja õnnelikud inimesed kaugele hoidusid!

Kuna ta nõnda rõhutult mõtteid mõlgutas, kõlws p'k'i Gewa hääl ta kõrwa, kähisedes arewusest.

Oli juba õö.

Poolkuu kõlkus kuuselawatwede kohal. Kontlikult kahwatu paistis neiu nagu olemat tema paistel. Ja Gerd tundis imestusega uuesti, et ta süda rahulikult jäi neiuat nähes, külmemaks ja rahulikult nagu eilegi, mil neiu tema majas seisis.

„Bean sinuga rääkima, Gerd Clüver.“

„Jah, Gewa, ära pane seda mulle pahaks. Olin eile pahas tujus.“

Neiu katkestas ta jutu.

„Mitte eilsest ei taha ma rääkida. Elise ja tänase wahel woolawad weed, need on weel kaasakiskumamad ja kiiremad kui Wümme weed oma kõige hirmsamas wihhas. — Ega meid siin keegi ei kuula?“

„Miks sa seda küsid? — Siin pole kedagi, keda ma kardan, ei kedagi, keda sinul põhjust oleks karta.“

Neiu waidles rahutult.

„Kuused seal on väga tihedad. Tule sinna, kus pole põõsaid ega puud, kus pole muud meie ümber, kui ainult kuwalgus.“

Ta wedas Gerdi enesega heinamaale heledale kuupaistele, walgete udude wahela, mis maapinda katkis. Poolkandude wastumeelselt järkis Gerd.

„Tüdruk, tüdruk, mis tahtsاید asju on sul minule ütelda?“

„Sellest olenes minu elu ja minu elu! Wõit räägin ma liig suurt sõnu? Kas ei olene minu elu teadmisest, kes minu wenna Hemmo on maha löönud?“

Neiu sõnad sattusid Gerdi tumedatesse mõlgutustesse kui süde püsirohutünni.

Ta kahmas neiu käftwarrest kõwasti kinni.

„Tead sa sellest midagi, tüdruk?“

„Teau. Alles tunni aja eest kuulsin. Aga nüüd tean ma, kes Hemmo Clüveri tappis ja ta, kus kohas. Kas näed seal seda warju seal suure laje juures Geshe sihttule lähedal? Kas näed seda?“

Ta osutas käega sohu. Pool ahmaselt, aga selgesti nähtawalt kahwatu kuupaistel, seisid seal ikka weel küawanem.

„Kus see wari luurab, sealt wõid sa oma wenna Hemmo hauda otsida. Ja kes seal seisab, see on ta tapnud!“

Gerd pani käed filmade koha'e. Terawasti wahtis ta kalgusse. Asjad wirwendasid ta pilgu ees ta südame tuliseft tufjumiseft.

„Mulle näib —“ ütles ta wiimaks kogeledes, „mulle näib — kes seal seisab — on — Nedderbrint!“

„Tema ta on!“

„Nedderbrint?“

Gerd äigas käega üle otsaesise. Ta tundis palama Clüveriwere põksumist oma oimutotades. Juba wirwendasid jälle punased loorid ta filmade ees. Kõike tahtejõudu kokku wõttes walitses ta ennast.

„Ei, Gewa. Mina ei taha ennast asjasse segada, mida ei ole. Ei olnud seal mingisugust tüli, kõige wähematki tüli ega pahandust külawanema ja minu wenna wahel. Seal põlnud mingisugust põhjust!“

„Tüli seal ei olnud, Gerd Clüver — aga seal o'i — Jantseni talu. Seeda ei pidanud

keegi ühes naisega saama, sest selle tahtis Nedderbrint jätta omale. Ja sinu wend Hemmo tahtis mind kofida — ja sina ta — kas saad nüüd aru?"

Tõrjudest tõstis Gerb kae.

"Tüdruk! Tüdruk! Dase ma jõuan enne weel mõistusele!"

"Kas tunned Tobiaše raamatut, Gerb?"

— Sinu Malle on sest kergesti aru saanud. Mina olen Raueeli tütar. Ja kurat, kes minu peigmehe ja kofilase ära tapab — Nõmodi kurat — see on tema! Tema! Tema!"

Gerbi käed lätsid rufikasse.

"Minu — wend tapetud nooreea õitswuses — mina walega Rainiks tembeldatud! Meestele põlguseks ja tüdrukutele õuduseks! — Ja kelle süü see kõik on — see elab!"

Gewa pani oma kae ta käsiwarrele.

Nagu hõõgum raud põletasid ta sõrmed läbi warruka.

"Olefin ma mees — tema ei elaks kaua. Homme läheb ta Breemenisse. Tee raudteele on pill ja wainu. Ja õõ on pime. Kes temaga tahaks lõpuarwe teha, see mõiks seda —"

Gerb kiskus enese lahti.

Ta tahtis põgeneda ise oma wiha liigsuse eest, ja jäi ometi seisma.

"Gewa, kas wõid wanduda, et sinu sõnad on õiged?"

"Kohal, kus Nedderbrint luurab, on Hemmo Clüveri haud — seda wannun ma sulle. Tema ise ju sirutab oma tulekae maa seest wande tõenduseks. Geshe Weitlopp on ekstitule tantsumist näinud wana kase juures."

"Hemmo, wend, "õigast Gerb. "Õnnetus on seisnud meie kätti juures. Sultunud, purustatud sinu elu — ja minu elu! Ühe ja sama nurjatu poolt!"

"Nüüd tead sa kõik," ütles Gewa. "Tee, mis ise heaks arwad."

Ütles ja lahtus.

Gerb ei märganud seda. Ta oli hirmsast taetest nagu kiwistunud. Mälestused lehwisid taist mõõda nagu seinadeforatsioonid ja kõik nende mõistatusest olid lahendatud, kõik nende saladused paljastatud õubses walguses, mida Gewa sõnad nende lehtisid. Mida ta oli arwanud segasest wõrgust, korraldus näüd selgesti nähtawaks kangaks, kangaks, mis koetud tuulmatust tagedusest.

Käretu wiha möllas temas. Reew Clüveriwert maalis tuleleegid ta filmade ette. Minult üks nõue asus ta hinges — kättemaksimine! Kätte maksta tapetu eest! — Kätte maksta Malle armastuse eest, kes oleks wõinud saada tema omaks, oleks pidanud saama tema omaks, oleks pidanud saama tema omaks, kui ei oleks

ennast toppinud nende wahete kõige kihwtisem laimbus!

Kui ta wiimaks tõusis ja wankudes nagu joodik oma maja poole sammus, nägi ta üht heledat riidet leiwa-ahju juurest kuuksede wahete kadumast.

Oli see Malle?

Malle, kes tema eest ennast kogu päewa kangel hoidnud?

Bealiskaudselt lehwis see mõte tal peast läbi. Kuid kadus lohe jälle selle eest, mis kogu ta olemuse täitis.

Ta põgenes tuppja ja lukustas oma taga ukse.

Üksi olla! Mõtelda! — Mõtelda!

16.

Gerb ei maganud sel ööl.

Tükkitükki, päew päewalt elas ta weel kord läbi wiimased wiis aastat. Ja iga walu, mis teda tabanud, tabas teda weel kord kümnekordse raskusega, ja iga kibedus, millega see oli uputatud, täitis teda kümme korda kangema kihwtiga. Iga maise ettelujutuse kohal nägi ta kuninglikku õnne, millest ta ilma jäetud. Ilma Hemmo saladusliku surmata, ilma mõrtsukatöö ja were auruta, mida see surm oma ümber laotas, asuks ta kui rahulik, lugupeetud mees oma kohal, oleks saanud Gewa Jansen tema omaks, ei pödraks Malle neitsilik puhtus temale õubu tundes selga.

Ja kõik need hirmsad lood olid tema peale tulnud sellepärast, et Nedderbrint ei tahtnud Janseni talust loobuda.

Gewa oli tött ütlenud: Janseni talu, see oli selle õubse mõistatuse wõti. Et wõõrastütar ei saaks mehele, et talu jääks temale ja tema poegadele, sellepärast oli Nedderbrint häwitunud Hemmo Clüveri elu, samuti Gerdi elu, ja niisama tahtis ta häwitada Gewa elu!

Alga ta ei pidanud oma kurtöö wilja maitsema! Ta oli küps!

Kuid mitte kohtu ette ei tahtnud Gerb seda nurjatu wedada. Kes wõis ütelda, kas tõendused, mis talle olid ümberlõkkamatudkohtuherradele olid küllaldased? Ja ta ei taht, nud leppida wiletsa karistusega. Oma elu pidi see nurjatu jätma tema kätte all, kui ta talle ta hirmsad teod suu sisse karjus. Sündis siis tema enesega, mis sündis! —

Kui hommik wälteste afnarutude kaudu tuppja ehataks, oli Gerb enese juba jõudnud rahule sundida. Tema oli pärit tõust, kes waltides ja kinniselt armastas, wihlas, elas ja juri.

Einzel puudus Malle.

„Tema on wäljas ja kannab ruffiwihke wälja päitefe kätte kuiwama,“ wabandas Wöb'e. Gerd nokutas pead.

„Kui see tüdruk ka minu seltsis ei taha lauas istuda, minul pole põhjust teda selleks sundida.“

Wana tüdruk märkas ometi, et Gerd tujane oli. Ta silmad lehwisid imeliku ilmega oma maja seintest üle, nagu näeksid nad ta neid esimest wõi — wiimast korda.

Olles ära koristanud sööginõud, läks siin wälja Malle juure, kes usnasti ruffid wälja kuiwama kandis.

Wöbke pani oma kae ta käsiwarrele:

„Tüdruk, sa oled nii uskaw ja tubli tüdruk — ja imelik oled ja ka. Mis põhjusel hoiad sa ennast peremehest kaugel? Tema pole seda sinu pärast teeninud ja see teeb talle ka haiget.“

Malle näost jooksis üle hele puna.

„Ei, tema ei küsi sellest. Tean, et olen tema silmas põlgamise wäärt.“

„Ah, nii mõtled sa,“ imestas Wöbke, „ja tutusid ometi taterid ja oleksid peaaegu uppunud — ja päästsid ta ruffid.“

Malle oli jälle wäga kahwatu.

„Ah, Wöbke, see ruffi asi polnud midagi! Tema wiibib palju suuremas hädaohus Ma kardan nii wäga, nii hirmsasti kardan ma tema pärast!“

„Mis sa siis kardan?“

Malle lähendas oma suu Wöbke kõrwale.

„Gewa Jansen käis eile jälle siin.“

Wöbke ohkas sügawasti.

„Siis saame küll warsti perenaise!“

Malle raputas pead.

„Kõsajuttu seal ei aetud. Mina tema sõnu ei kuulnud. Ta seisib peremehega heinamaale. Kuu paistis talle näkku, see oli nii walge, kui soohein oma willatortidega, ja ta silmad sädelesid kurjasti. Ja mis ta peremehele sõistas — seda ma ei tea. Aga — see polnud midagi head ega õiget! Ja nüüd ma kardan, kardan hirmsasti!“

Aga Wöbke oli juba pooleldi lohutatud, kui aga juttu ei olnud Gewa ja Gerdi kihlusest.

„Looda Sumala peale,“ pomises ta. „Tema toimetab kõik hästi!“

*

Wahetajal kandis ka Gerd ruffid rehe alt wälja. Ta kandis nad heinamaa lõpule, kuna Malle omad kandamid heinamaa teisele äärele wiis. Kui Malle rehe alla tuli, laotas ta oma wõhke wäljas laialt. Ja kui Malle wälja tuli, läks tema rehe alla. Tema ei wõinud ju tüdrukule, kes temast eemale hoidus, järele joosta!

Wahetewahel paistis see temale nagu pilge, et ta ennast siin weel walwas. Täna õhtul tahtis ta maha panna ühe teise wihu, mis praegu weel häbematuks taewa all seisis. Kes wõis küll selle wilja peksa, mis ta siin nüüd kuiwatas? — Kes wõis süüa seda leiba, mis neist teradest küpjetatud? — Kui ta ahjus küpseks, see leib — kus wiibis siis küll Gerd Clüver?

Wahetewahel pidas ta wahet ja läks Wämme kaldale. Seal wõis ta näha teed, mis wiis raudteejaama.

Tõsi! Põhut enne kella kahesat sammus külwanem, kiritukub seljas, Geshe Weikopi majalokkist mööda. Gewa ei olnud waletanud. Ta läks Breementisse. Tagasi ei pidanud ta oma talusse enam tulema!

Peaaegu külmalt oma otuse muutmatuselt hakkas Gerd jälle tööle.

Ja seegi päew jooksis läbi hommitust, lõunast ju õhtust, nagu iga teinegi päew.

Õhtul sõi Gerd wälkides õhtust tanguleent. Siis läks ta oma tupp, wahetas puulnigad säärsaadaste wastu ja paremasse säärresse terawa noa. Püüsi jättis ta koju. Mitte kaugele, mitte tundmatust ei tahtnud ta kohut mõista. Ei, kõrwu pörutada tahtis ta oma hütutajale tema kuriköö!

Tasakesi, nagu kass hiilib rõõwimisele, lahkus ta majast. Pookkuu seisib taewas. Nagu lambid siraksid täheb. Ja nagu maha maa peale langenuda täht loitis ema Geshe sihttuli. Kohutirtsud sirastasi. Nagu kauge kella helin kajas pedakonnade krooks joopõhjast. Muudu walitses igal pool surmawõrk.

Ka tuul hoidis hinge kinni. Willarohu peened udemed seisid liikumata. Tumedasti lõikastid kafiladwad maantee ääres taewasse.

Nüüd mingisugune pragin, waewalt kuuldaw kahin!

Mitte maanteel, ei, waid Gerdi selja taga, joos.

Gerdi pööras järsku. Pidas hinge kinni ja wahtis.

Midagi!

Ei inimest, et warju!

Ta läks edasi.

Natuse aja pärast ehmatas teda uuesti see kohin, nii tasakesi, et seda ainult joos terawnenud kõrw wõis kuulda. Kas läks mõni metskits seal sellest kasepõõsast mööda? Wõi hulkusid taterid?

Wahaselt waatas Gerd ringi. Tema tegu ei wajanud tunnustajaid.

Nüüd seisib ta maanteel ja wõis seal kaugele näha. Midagi polnud seal liikumas.

(Järgneb).

Hôôguwad söed.

Ameerika-Saksa kirjanik H. Lange.

Nii mõnigi lugeja mäletab ehk weel, et Ameerika Ühisriigid kuulutasid a. 1898 Hispaaniale sõja, põhjusel, et wiimane oma iseseiswuse eest wõitlewat Kuubat wabaks ei tahtnud anda.

Jällegi kord läks tõeks Hispaania wanasõnaliseks muutunud ebaõnnesummine merel, mis neid juba Felipe II ajast, Lepanto päewast saadik oli jälginud.

Esimene hoop tabas Hispaaniat Manila sõjasadama Cavité ees, kus seisis nende wäike laewastik, mis koosnes waid puust ristlejaist ja kahurpaatidest. Muidugi oli see ameeriklastele wäga kerge, neid ebamoodsaid aluseid põhja lasta. Neil poleks tarwiski olnud selle üle pikemalt hõisata.

Waewalt jõudis teade Cavité õnnestusest kodumaale, kui juba Hispaaniast välja saadeti uus laewastik, mis koosnes rohkearwulisest modern soomuslaewade, ristlejate, torpeedoküttide ja kahurpaatide hulgast. Need läksid nüüd Kuuba poole, et ameeriklasi lahingusse meelitada, Manila armi parandada ja Hawanat, mida piiras admiraal Sampsoni laewastik, wabastada. Selle laewastiku juhiks oli admiraal Cervera.

Wäljasaadetud laewade seas olid ka kaks torpeedohäwitajat „Furor“ ja „Pluton“, kaks äärmiselt tugewat ja eeskujulikult ehitatud alust, millest wäga palju loodeti.

„Furori“ kapten don Manuel de Castilla, wahwas, kartmatu kolmekümnekaheksa aastane mees, oli ise sünnipäraselt kuubalane ja seepärast eriti waimustatud wõitlusest neetud yankee'de wastu. Kuigi ta juba poisikesena oma kodumaa isa käekõrwal maha oli jätnud, et wõõrsil õnne leida, elas ta südames ikkagi wana armastus Antillide helme palmidest piiratud kalda wastu.

Nüüd pidi see koduigatsus pärima rahulduse. — Seepärast pole ime, kui don Manuel ootas põksuwal südamel ja kärsitult maabumise silmapilku. Ja kõik, mis ta wõimuses seisis, tahtis ta

teha, et saart rahwale hoida ja wihatud waenlasi wälja peksta.

Seistes mustawalt komandosillal ja wahtides üksisilmi läände, kerkisid ta silmi ette sünge minewiku warjud. Ta nägi end jälle poisikesena wanaisa awaras, ilusas aias Hawanas mängimas, hullamas, ühes oma samawanuse lellapoja Carlos'ega, oma lella Fernando pojaga. Ustaw sõprus ühendas neid. Siis aga löi kuri tund: wanaisa pani oma wäsinud pea maha, ja päranduse jagamine löi kõik kildudeks. Seni olid wana don Castilla pojad üksteisega tarwilikul määral läbi saanud, kuigi neid juba pikemat aega lahutas sügaw kuristik. Wanem wend José, Manueli isa, keskealine, oli waimustatud patrioot ja Hispaania krooni kindel tugi. Ta nägi saare head tulewikku waid lahutamatus ühenduses emamaaga. Noorem wend Fernando aga hellitas sootu teisi mõtteid. Oma abielu kaudu kellegi rikka ameeriklannaga oli ta nii hästi seesmiselt kui wäliselt oma perekonnast wõõrdunud. Talle näis Hispaania walitsus kuulmatu türannia, ike, mis tuleb seljast raputada, kui isamaa ei pea hukkuma. Kuid wastandliselt teistele samamõttelistele kuubalastele arwas ta, et ta maa wõib kosuda ainult Ameerika tähislippu all. Ja seda ta salajat mõtet oskas ta naine alati õhutada. Nendele poliitilistele differentsidele lisaldus nüüd päranduse jagamine. Fernando arwas, et teda ta wend on petnud, palaw Hispaania veri löi lõkkele, järgnesid ägedused, sõnawahetused, ja oma wihas unustas enese José seewõrra, et ta sõjariista oma wenna wastu tõstis. Järgnewa rüelemise juures sündis nüüd, et püstol lahti läks ja José pahema käe purustas. Sellest ajast saadik walitses hirmus waen mõlema maja wahel. Wenad hoidusid üksteisest eemale, kus see iganes wõimalik oli, ja poisikesed ei tohtinud enam koos mängida. Lõpuks tehti sellele olukorrale sellega lõpp, et don Ferdinando ühes oma naisega wiimase mõisatesse — Texas'se — sõitis. Don José elu aga hakkas mäest alla

minema. Õnnetud spekulatsioonid wõtsid temalt suurema osa ta warandusest, halb lõikus järgnewa maruga häwitas ta lõpulikult. Nüüd seisib ta ei millegi ees, olenedes waid oma Hispaania sugulaste armuandidest, sest ükski ei wõinud wõi ei tahtnud wigasele mehele tööd anda.

Ah, need olid kurwad aastad, mis nüüd järgnesid, alanduse, mure ja häbi aastad. Ja seejuures ärritas wihane isa alalõpmata uut wiha lella Ferdinandi wastu, kelles ta oma abituses nägi oma õnne häwitajat ja oma häwingu põhjust. See oli teda petnud, see oli talle relwa kätte sundinud ja tahtlikult ta sandiks teinud. Nii polnud ime, kui Manueli waim mürgitati ja ta rinnus wiha süttis kaugete sugulaste wastu. — Kuninga armu läbi pääsis ta lõpuks wiletsusest ja astus meriwäkke, kus ta peagi edasi jõudis, tänu oma wirkusele, annetele ja tublidusele.

See kõik käis „Furori“ sillal seiswa mehe peast läbi; ta nägi sündmusi ja isikuid, kes ta elus mingisugust osa etendanud, oma waimusilma eest mööda libisewat.

„Sinna!“ pomises ta raskemeelselt. „Aga,“ lisas ta, end sirgu ajades, „wana kodumaa peab ikkagi kuuluma emamaale, kui see minust oneneb, ja don Fernando sõpradel ei tohi siin midagi ütelda olla. Kohtan ma teda wõi don Carlost oma eluteel, siis tahan ma kindlasti mõtelda oma endise wiletsuse peale ja arwe kokkuwõtte teha. Sinu pärandus, isa, olgu püha.“

Kiirel sõidul kohisesid laewad üle wee, mitte enam kauge sihi suunas. Juba terwitasid eemalt tumedad, metsaga piiratud kõrgustikud, awades don Manueli südames waikse rõõmu wärawad, kes, nagu kõik laewadel, lootis kiiret kokkupõrget wastasega; siis saabus tuju-häwitaw teade; laewastik sõidab Santiago de Cuba sadamasse.

Milleks? Kas puudusid admiraalid sõed, relwad, warustus? — Oo ei, ta tundis enese waid nõrga olewat Ameerika laewastiku wastu, ta tahtis aega wõita, et abijõudusid paluda.

Kui wähe don Manuelile Cervera käsk meeldis, seda wõib omale ette kujutella. Ta oli juba enesest unistanud kui wõitjast, oma kodulinna wabastajast, ja nüüd pidi ta aralt oma tubli laewaga

Santiago warjawassee sadamasse peitu pugema? Tõepoolest see langus lootuste mägedelt oli liig äkiline! Heameelega oleks ta oma wiha awaldanud, kuid raudne distsipliin sundis ta waiikima ja käsku täitma.

Muidugi polnud ameeriklastele Hispaania laewastiku tulek teadmata, jah, nad olid end isegi tema wastu ette walmistanud. Seda enam olid nad hämmastuses, kui kuulsid don Cervera ebatargast sammust. Hei, see oli wesi nende wesikile! Silmapilkselt lõpetati Hawana blokaad, ja laewastik kihutas Santiago alla, et wastase laewastikku wälisilmast lahutada, mis ka kergesti ja ruttu korda läks.

Nüüd istus siis õnnetu Cervera hiirelõksus, ja Sampson naeris pihku. Aga ta teadis hästi, et ootamine hiirelõksu ees kergesti igawaks wõis minna, kui mitte wastane ka maa poolt ära ei löigata. Seepärast palus ta omale kiiresti maawäge abiks.

Warjulwiibijad ei aimanud algul midagi nendest waenlase mustadest kawatsustest. Nad olid heas tujus ja naersid waenlaste üle, kelle kannatus wist peagi pidi katkema. Ohwitseride ja meeskonna seas oli jutt ringi käinud, admiraal oodata waid soodsat juhust, et ameeriklastele kallale tungida ja nad wagaseks teha, ja seepärast oli ka don Manuelil, kes oma „Furor'iga“ „Plutoni“ abil lahe suud walwas, hea tuju jälle tagasi tulnud.

Et waenlane nii julge oleks ja sadamasse tungiks, selle peale polnud mõtelda, aga ettewaatus on siiski alati kasuks, ning teiseks polnud see tarwilik, et waenlase laewad liig lähedale tulewad. Kui kergesti oleks nende pommid sadamas kurja wõinud teha;

Ja tõepoolest, herradel ameeriklastel näis wihaste walwurite ees suur aukartus olewat, nad hoidsid end hästi kaugel. Seejuures mõtlesid nad, kuidas wõiks lahe kitsast suud kinni panna Torpeedosid polnud wõimalik panna, neist poleks ka piirajate arvates suurt kasu olnud. Nii otsustas siis Sampson, et laseb seal suurema puupurjeka põhja.

Kui taheti, et ta korda läheb, siis tuli kawatsus muidugi salaja, pimedal ööl, teostada. Julge teo kordasaatmiseks oli end küllaldaselt wabatahtlikke

üles annud. Juhiks oli neile ligi antud „Gloucester'i“ kapten don Carlos de Castilla. See kindel, tuline mees, keda saatus siin oma lallepojaga kokku pidi juhtima, oli alles wördlemisi hilja meriwäehwitseri kutse walinud, kuid oli ühenduste teel õige kiiresti edasi jõudnud. Kuna ta waimustatud oli oma isamaa wabastamisest, oli ta admiraali palunud, et see tema kätte usaldaks selle hädaohtliku ekspeditsiooni juhtimise.

Kõik oli hästi läbi kaalutud ja suurepäraselt ette walmistatud, soodus juhus oli käes. Tumeda warjuna libises hiiglasuur, häwinemisele määratud purjekas sadamasuu poole. Kõik oli wait lael.

Juba arwas don Carlos, et ta on wõitnud, juba jagas ta oma meeskonnale tarwilikud käsud, kui purjekat nägi Hispaania wahipaati, mis sadamasuus don Manueli käsul ristlemas oli. See signaliseeris oma laewale. Silmapilkselt tormas „Furor“ wälja, et hulljulget kallalekippujat kas põgenema ajada wõi häwitada.

Kiirteheitja löi põlema ja walas oma pimestawa helgi üle purjeka. Saadakse aru, et siin pole tegu sõjalaewaga, kuid aimatakse ka wõõra kawatsusi. Kiirelt on torpeedoaparaat laelud; surwe, sisin ja mühin, siis hirmus plahwatus, mis walgustab ümberringi pimeduse, ja hädaoht on kowaldatud. Purjekaldu löhki-käristatud seinaga küljeli ning wajubki. Üle pea-kaela peab meeskond paati põgenema. Kuigi Sampsoni plaan on luhtunud, pole ainustki inimhinge kadunud.

Juba tahawad julged merimehed minema aerutada. Seal asuwad nende teele kaks Hispaania wahipaati.

„Andke alla!“ kõlab hüüd.

Kapten de Castilla wiiwitab weel wastusega, kuid nähes suurt üliwõimu, peab sellega kuigi werisel südamel leppima. Oleks olnud hullumeelsus, wastu panna.

Hõisates wiisid hispaanlased oma wangid „Furori“ laele. Siin wiidi juht kapteni ette.

„Teie nimi ja aste?“ küsis don Manuel, wõõrast terawalt silmitsedes.

„Kapten Carlos de Castilla ristlejalt „Gloucester!“ wastab wang rahulikult ja awameelselt.

Oleks ta sel hetkel oma wastast tähelepanelikumalt silmitsenud, siis oleks ta kindlasti näinud selle äkilist kahwatamist ja segadust.

Aga don Manuel oli jälle juba endine. — See oli siis ta lallepoeg, kes ta ees seisis, ja see äraandja ei häbenenudki, et ta surwewõime teenis ja neid aitas oma kodumaa wallutamisel? See oli ometi kuulmatu, see ületas kõik ootused! Siin pidid kõik isiklikud tunded waikima!

„Teie olete hispaanlane, mu härra, ja Teie wõitlete oma wendade wastu?“ müristas ta wangile.

„Säärase eneseunustuse peale ei tarwitse ma wastata,“ wastas don Carlos rahulikult ja iseteadwalt, kus juures ta tumedad silmad wastast teraselt waatlesid, „ja kui ma seisaksin Teie ees wabana, siis oskaksin ma juba oma mõõgaga omale rahuldust nõutada. Aga et Teid waigistada, ütlen ma, et olen ameeriklane, kes näeb saare wabastamises Hispaania ikke alt ta suurt ja ilusat tulewikku.“

„Seda waadet ja oma kuritahtlikku kawatsust peate weel kahetsema!“ kostis don Manuel külmalt. — „Wiige wang minema!“

Waenlase kawatsuse luhtumine äratas hispaanlaste laewadel loomulikult suure rõõmu. Admiraal Cervera lasi end järgmisel päewal „Furorile“ sõidutada, et selle laewa tublile kaptenile oma isiklikke õnnesoowé edasi anda.

Sel puhul kuulis ta oma hämmastuseks, kuid ühhlasi ka oma suurimaks kurwastuseks lõhest, mis lahutas de Castellade perekondi. Jah, don Manuel läks isegi nii kaugele, et ta admiraalilt nõudis, ta lallepoeg antagu sõjakohtu alla.

„Arwesse wõttes Teie ärritust, ei ole ma Teie sellekohasest soowist midagi kuulnud,“ wastas don Cervera tusaselt. „Teie lallepoeg on, nagu ta ütleb, ameeriklane, ja seepärest ei tule pahaks panna, kui ta oma isamaad kaitseb. Ta on igatahes teotsenud ausa sõdurina; ükski etteheide ei tohi teda tabada. Siin ei wõi kõnetki olla kohtust, wastupidi, talle peab sõjawangina osaks saama parim ümberkäimine. Teie ei tohi oma wihal enesest wõitu lasta saada, armas herra sõber, wiha teeb kõik inimesed pimedaks. Kas Te mulle ise ei ütelnud,

et Teie oma lellepoega poisikesena olete armastanud? Mis on ta Teile teinud? Oletamegi, et ta isa Teie vastu on patusanud, mis aga ammugi weel küllaldaselt tõendatud ei ole, miks tahate siis oma lelle pattude eest oma süütule lellepojale kätte maksta? Oh ei, see olgu Teist kaugel! Usun, et Teie oma waateid peagi muudate!"

Nende sõnadega lahkus admiraal üllatatud kapteni juurest ja ruttas otsekohe linua, et sõjawangi näha saada. Selles õppis ta tundma awameelse, mehise iseloomu, kes ta tublile südamele väga meele järgi oli.

"Kas tahate mulle oma ausõna anda, et Teie põgenemist ei kawatse?" küsis ta lühikese jutuskelulõpul. "Siis tohiksite wabalt ringi käia."

"Ei," ütles don Carlos ausalt ja awameelselt, "seda ma ei wõi. Minu soow on wõimalikult pea jälle oma kaasmaalaste juure pääseda."

"Sellest saan ma aru," wastas don Cervera naeratades, "aga sel puhul ei pane Te wist mulle pahaks, kui ma Teid luku taha panen. Kuid ma tahan hoolitseda, et Teie wangistus oleks kerge ja mugaw. — Elage hästi, noor sõber!"

Nende sõnadega lahkus sõbralik laewastikujuht oma wangi juurest, ja kapten Castilla wiidi sõjawanglasse. Siin wõis ta nüüd rahulikult oma hulljulge tembu, lahke don Cervera ja waenuliku torpedokapteni kummalise ülespidamise üle järgi mõelda.

Selle wiimse punkti kohta pidi ta peagi selgusele jõudma. — Wangiwaht, lobasuuga inwaliid, jutustas talle nimelt, et "Furori" kapteni nimi olla ka de Castilla, ja Manuel olla ta eesnimi.

Jah nüüd mõistis üllatatud don Carlos nii mõnagi, kuid ühtlasi wallutas teda suur kurbus oma lellepoja leppimatuse ja sügawa wiha pärast.

"Noh, ma ei taha talle midagi pahaks panna," ütles ta lõpuks endamisi. "Ehk on saatust ta vastu karm olnud ja ta iseloomu teinud tusaseks ja süngeks."

Kuna wangi päewad libisesid üksluiselt edasi, arenes väljas ärew elu. Sõjawägi, mille omale Sampson abiks oli palunud, jõudis päralt ja asus linna piiramisele teele. Peagi mürisid lähedatelt kõrgustikkudelt suurtükid, nende müra äratas ka don Carlose südames

uue lootuse, ja kui ta lõpuks oma wahlilt kuulis, et ameeriklased wõidukalt edasi lungiwad ja kuidas linnas nälg walitsema on pääsenud, siis unustas ta kõik waewad.

Ühel päewal teatas talle waht, et linn enam kaua vastu ei suuda panna, siis olla ka laewastik kadunud. Kuid räägitawat, don Cervera kawatseda läbi murda.

"Ja mina pean siin istuma ja ei saa millestki osa wõtta!" hüüdis de Castilla ärewalt, ilma et ta wahi peale oleks mõtelnud.

"Seda wõiksime ju muuta!" kostis inwaliid kawalalt. "Ka mulle ei meeli siin pesas sugugi. Peale selle wõib siin inimest iga minut mõni löbi tabada. Kui herra mulle väljas kaitset tahab anda ja mulle ühtlasi ka wastawa tasu annab, siis mureteksin ma talle soowitud wabaduse. Olen juba ammu südamest mässajate poolt. Ainult mu igapäewane leib sundis mind teisiti talitama."

Milline rõõmusõnum wangile! Nii wõis ta ikkagi weel wõitlusest osa wõtta. Ilma pikemalt järgi mõtlemata usaldas ta enese oma wahi hooleks ja lubas ta tulewiku eest muretseda. — Olles kõik hästi läbi kaalunud ja arutanud, tõi inwaliid linnast eraülikonna, sest ta arwas, et mundris põgendmine on liig hädaohtlik, kuna see vastu eraisik lihtmini wõib pääseda. Igapäew põgenes nagu nii palju inimesi.

Kui aeglaselt wenisid don Carlosele päewa wiimased tunnid! Tema arust oleks pidanud aeg lendama. Lõpuks laskus öö, pime, wihmane, igati põgenemist sooduw öö. Tänewad olid tühjad, pommitamine oli soigus, isegi soldatid näisid kadunud olewat, vähemalt ei kohanud põgenejad ainustki hinge. Pärast hädaohtlikku rännakut, mis siin seal oli ühenduses hulljulge ronimisega, jõudsid pagejad õnnelikult ja takistuseta läbi Hispaania rinnete ning saabusid Ameerika piilurite juure. Seal andis end kapten de Castilla tunda.

Järgmisel päewal oli ta juba jälle oma laewal, kus teda ta sõbrad ja ülemad rõõmuga terwitasid. Kus teda südamlukult teretas admiraal, kes teda juba kadunuks oli pidanud. Ja nüüd ootas ta pinewalt sündmusi, mis pidid järgnema.

Linnas muutus seisukord ala halwemaks. Oodati asjata abiwäge kindral Blanco'lt, kes seisis Hawanas, kuid abiwäge ei tulnud ega tulnud. Lõpuks sai Cervera teate, et tuleb katsuda wälja pääseda. Käsikäes sõjawäega tuleb läbi murda.

Cervera lükkas selle kawatsuse tagasi, öeldes, et talle saare kuberner ei tohi käskusid jagada, ja juure lisades: „Minu parimad suurtükid asuwad linnafortides, mul pole ei kahureid ega sütt ega ka warustust“

Ja kui weel paar päewa hiljem saabus waleteade, et abiwägi tagasi on löödud, ning weel teistkordne katse, mis seekord — nagu kinnitati — Madridist Cerverale adresseeritud — igal juhtumusel läbi murda, siis pidi admiraal sõna kuulma, kas ta seda tahtis wõi mitte. Hulljulge tembu lõpp oli talle nagu nii ette teada. Kuid et asi nii lõpeb, nagu ta lõppes, seda ei aimanud ta ikkagi weel.

Kuid ärgem rutakem sündmustest ette. — Kui kuulda saadi, et ameeriklased ühes mässulistega linna äärmised osad wallutanud, kui piirawa wäe juhataja kindral Shafter sadamafortelasi pommitada, seejuures isegi Hispaania laewastikule suurt kahju tehes, kui Cervera nägi, et Santiago on kadunud, siis otsustas ta, kuigi raske südamega, läbi murda.

Pimedal ööl juhtis ta oma laewastiku seesmisest lahest Smiti saare juure, mis just sadama suu ees asub. Kõige ettewaatus peale vaatamata nägid seda waenlase kahurpaadid, wõi õigemini: Cervera arwas, et teda on nähtud, ja sel põhjusel pidas ta läbimurdmist liig hädaohtlikuks. Kindlasti olid peale kahurpaatide suuremaki laewad kohal. Nii siis ootas ta hommikuni.

Päikesetõusu ajal pandi laewad auru alla, ja nüüd ootas Cervera tundi järgi parajat silmapilku. Lõpuks näis wesi ta ees waba olewat. Nähtawasti ei waritsenud teda enam Sampson. Kindral Shafter oli talle teatanud, et ta hispaanlastega 24-tunnilise waherahu on teinud, et selle aja sees linna allaandmise kohta kokkuleppele jõuda. Ka taheti selle aja jooksul linnast wõõraid naisi ja lapsi päästa, ning ta oma sõjawägi pidi weidi puhkama. Sampson oli weendunud, et sel päewal

Santiago midagi ei juhtu, ja sõitis rahuliku südamega lähemasse sadamasse, et järgi waadata, kuidas seal lood on. Ta suured ristlejad seisis osalt ulgumerel wõi aga Palma-lahes. Ainult kaks wähemat ristlejat „Vixen“ ja „Gloucester“, wiimane kapten Carlos de Castilla juhatusel, seisis sadamasuus wahil.

Kell üheksa ja kolmkümmend minutit olid Hispaania laewad põhjalastud sõelaewa kohal. Muidugi nägid neid kohe wastased ja hakkasid signaaliseerima. Cervera laewad kihutasid täie auru all läänepoole, piki saare kallast ja hästi kalda lähedale hoides, tahtes nähtawasti sellega waenlase suuremaid laewu eemal hoida. Aga juba ilmusid ümberringi silmapiirile soomuslaewade „Jova“, „Oregon“i, „Massachusetts“i, „Indiana“, „Brooklyn“i ja „Texas“e ähwardawad kujud. Neid terwitas admiraalilaew „Christobal-Colon“ ja sellele järgnew „Viscaya“ ägeda shrapnelli- ja kuulirahega, kuid hispaanlased kihutasid ruttu, ja ehk olid nad ka liialt ärritatud, ükski nende laengutest ei tabanud wastaseid. Wali wõidukisa oli neile wastuseks, sest ammu igatsetud otsustaw silmapilk oli käes.

Kommodoor Schley juhtis lahingut Sampsoni äraolekul oma „Brooklyn“ilt. Püssirohusuitsu pärast polnud ta signaale sugugi näha, seepärast tarwitas iga laew oma algatuswõimet.

„Indiana“, „Brooklyn“ ja „Texas“ asusid „Oquenda“ naha kallale; „Oregon“ ja „Massachusetts“ wõtsid oma hoole alla Hispaania admiraalilaewa, kuna „Jova“ ja „Gloucester“ „Viscaya“ põhja lasid.

„Christobal-Colon“ oli teistest kaugel ees, teda jälgisid waenlase kiirristlejad, milledele peagi lisaldus „Brooklyn.“ Laengute rahe sadas siia sinna. Siis — umbes paarkümmend merimiili Santiagost eemal — hakkas laew wajuma. Kolmes kohas löid laewast leegid üles. Ta pööris ranna poole, ei jõudnud aga kaugele. Hirmus mürts kuulutas ameeriklastele, et Cervera lipulaew on jooksnud kalju otsa. Ja peagi kukkus ilus sõiduk pooleks.

Peaaegu samal ajal tabas traagiline saatus „Oquenda“ ja „Viscaya“. Nad olid alles „Christobal-Colon“i poolel teel, kui nad waenlase ägeda tule all sunnitud olid randa jooksuma. Nende

meeskonnad wõitlesid meeleäraheitlikult. Mõlemad laewad põlesid ja hakkasid juba wajuma, kuid ikka veel polnud juttugi allaandmisest. Mehed hüppasid põlewalt laewalt ja katsusid randa ujuda, kuid asjata. Nad pidid Ameerika päästepaatide abi vastu wõtma, et mitte rannal waritsewate kuubaaste kätte sattuda, kes õnnetute peale laskma olid hakanud.

Wahepeal olid sadamast wälja jõudnud torpeedohäwitajad „Furor“ ja „Pluton“, laewad, mida ameeriklased kõige enam kartsid, kuna nad neid pidasid Hispaania tugewamateks lahinglaewadeks. Nendele astus julgelt vastu kapten de Castilla oma „Gloucester’iga“.

Niipea kui „Viscaya“ lahingwõime tuks oli tehtud, oli ta lahesuule lähenedud, et oma lallepoega oodata. Sellega kaotas ta küll mõnegi hea pala, aga ta ei lasknud end eksitada, olgugi et ta meeskond tema peale pahaseks läks. Manuel pidi ju lõpuks ikkagi tulema. Aga mida tahtis siis temast don Carlos? Kas tahtis ta teda häwitada, talle kätte tasuda? Oo ei, ta kawatses õnnetut sadama tagasi ajada ja seal allaandmisele sundida. Ta tahtis teda päästa kindlast hukatusest, mis teda siin wäljas ootas. Oma kohustust, oma auahnust ta sellega ei unustanud, Sampson ei wõinud ega tahtnud teda selle eest sugugi laita.

Lõpuks ometi kandis ta püsiwus wilja; „Furor“ tuli sadamast oma kaaslase saatel wälja. Don Manuel moodustas „Pluton’iga“ Hispaania laewastiku tagakaitse.

Muidugi oli ta kahurite müra wäljas kuulnud, muidugi täitsid kurwad aimused ta meelt, aga seda, et ta kaasmaalaste ahastaw wõitlus juba lõpule on lähenemas, seda ei uskunud ta ikkagi. Seepärast ei mõtelnudki ta vastu sõitwa „Gloucester’i“ eest taganeda, wastuoksa, ta tormas sellele ühes oma kaaslasega kallale, surma ja kadu külwates. Oleks ta aimanud, kes ta vastu wõitleb, ta oleks läinud äärmuseni, igatahes poleks järgiandmisest juttugi olnud. Nüüd sai „Gloucester“ abi, ja „Pluton’i“ abi jäi ära, sest ta ise wiibis juba suurimas hädaohus; ülejõuline waenlane tungis ikka enam edasi, nagu tahaks ta „Furor’ri“ tingimata sadamasse ajada; seejuures algas laewaruumis tulekahju.

Küllalt, lugu hakkas lõpule lähenema. Kapten Manuel de Castilla ei näinud enam mingisugust pääseteed: ta andis käsu, laew randa ajada, et ta waenlase kätte ei langeks. Wõib olla lootis ta nii wangistusest pääseda. Kui „Furor“ wägewa hooga vastu randa jooksis, purustas äkiline plahwatus laewa ja paiskas juhi komandosillalt metsikult wahutawasse, keewasse merde. Kuid ta lallepoeg oli aimanud, mis juhtuma pidi. Juba ruttasid paadid kohale, et õnnetuid päästa. Ka kapten päästeti. Ta pea jooksis werd. Peagi kaotas ta meelemärguse.

Nii ei tarwitsenud ta vähemalt tunnitaja olla oma kaasmaalaste kaotuses. Sest kaks tundi pärast Cervera wäljasõitu oli kogu Hispaania laewastik häwitatud, „Christobal Colon“ põhja läinud, ülejäänud laewad rannikul, põlemas, häwinemas.

Õnnetu admiraal ise päästeti samuti ja wiidi „Gloucester’ile,“ kus teda laewa tubli juht järgmiste sõnadega vastu wõttis: „Soowin Teile õnne, herra admiraal, selle kangelasmeelse wõitluse puhul, mida kunagi ookean näinud!“

Cervera oli haiglane ja nähtawasti kannatas ta wäga. Ta kurb wastus oli: „Parem nii wana merimehena merel hukkuda, kui rotina oma urus.“

Õhtupoolikul tuli don Manuel jälle meelemärgusele. Kuidas imestas ta, kui nägi oma lallepoega keda ta ikka veel wangis arwas wiibiwat, seiswat käsi käes admiraal Cerveraga oma woodi ees! Üllatuses ei -saanud ta sõnagi suust, siis aga tegi ta tõrjuwa liigutuse. Kuid Carlos ei hoolinud selles

„Mannel,“ ütles ta, „sa ajad mu eemale, kuid su kunstlik wiha ei awalda minu peale mingisugust mõju, sest ma tunnen su head südant. Kõige pealt lase omale ütelda, kuiwõrra ma õnnelik olen, et sina oled päästetud. Sa tegid mulle mu töö wäga raskeks, sa tige wastane. — Kõik muu selgub wist aja jooksul. Ja nüüd maga ennast terweks!“

Ta polnud liig palju ütelnud, see tubli kapten; sest tänu ta hoolele, muretsewale armastusele, alati walwawale sõprusele ja heldusele, tänu ta suurepärasele kõneannile — läsksi tal wiimaks korda oma lallepoja südamest kunstlikku jääd sulatada; ja kui don

Manuel temast wiimati lahkuma pidi,
wõis ta ka oma poolt tunnistada:

"Nüüd olen ma waba mees, lelle-
poeg, ja tulised söed, mis sa mu pea
peale oled kogunud, ei hõõgu enam.
Ja kui mind mu kuningas enam ei

waja, kuna tal enam laewastikku ei ole,
wend, siis ei taha ma mitte enam häbe-
neda ja wõtan wastu selle anni su suu-
rest warandusest, mille sa mulle oled
lubanud, meie ühise unustamatu wana-
isa omanduse."

Põlise metsa all.

Ed. Wöhrmann.

Põlise metsa all
wiibin ma mõttes:
Seistes ja tõttes
tumedal mühinal
wanad metsürglased,
kuused ja kased
ajawad juttu —
pole neil ruttu . . .

Uinub wast tuulelehk,
waikiwad lehed,
mõtlewad mehed —
mõtlewad järgi ehk
aastate sadu,
raukade kadu . . .
Pole neil ruttu —
ajawad juttu . . .

Põlise metsa all
minagi tõtlen,
seisan ja mõtlen . . .
Tumedal mühinal
marud ja tormid,
oliwad karmid,
ajasid juttu —
polnud neil ruttu . . .

Sügismets.

Ed. Wöhrmann.

Kus enne kägu kukkus
ja wilistas wirt wint,
seal mets nüüd nagu lukus,
puul ümber leinalint.

Kui aga tuul jääb waiki
ja uinub magama,
siis und näeb metsa kaik'ki
ja sonib salaja . . .

Kuid siiski tuulesõudel
ta kohab kaebawalt,
kui miskit taga nõudel,
nii kurwalt, pahuralt . . .

Miks sonib ta?... Mis häda,
mis walu kaebab ta?
Ei tea! Mu oma süda
niisama kurb on ka.

Kohtamine Wiinis.

Austria kirjanik R. H. Bartsch.

Siin on tegemist ühega neist tihti naljakatest juhtumistest, mis on armastus esimesest pilgust; ilma suurte ellowalmistusteta.

Carry Holmsted oli alati olnud ürgloomulik. Ta ei uskunud isegi Ameerika rahaideaali. Ta oli lapsena liig palju Kristusest ja jüngritest kuulnud ning oli selle kõrwa taha pannud.

Kõik, mis ta Uue ilma ideaalidest oma südamesse wõttis, oli nende inimeste kaswatus wärskuseks. Ja ta ei wõinud näha kinotükki, milles kangelane poleks karanud vähemalt ühe meetri kõrgusele, poleks roninud seinu mööda, poleks ratsutanud metsikuil hobustel ja rewolwripauguga naela puu sisse poleks ajanud. Sarname mees oleks teda wast Ameerikas kinni hoida wõinud; kuid noored gentlemanid ei osanud seda. Ükski tuttawatest ei osanud seda ja kes seda oskas, need olid kutselised, nii siis mitte samal seltskondlisel astmel. Pealegi oli tal muusikakurat, ta jättis sellepärast wanemad, austajad ja lootused otsustawalt maha, reisis Euroopasse ja õppis Dresdenis klawerit ja wana kultuuri. Ta teadis warsti, mis barockehitused on ning wõis eraldada rokokoaeda kaanaliaiast.

Kuid noormehed Dresdenis ei meeldinud talle ka mitte; ja sellepärast nihkus ta isegi konserwatooriumis nii kaua närwilikult omal istel, kuni professor soowitas seesmise rahulolematuse tõttu õhuwahetust. Ta olla tema kolmas õpilane ning wõida weidi puhata.

"Ainult kolmas?" Ta jäi, sest ta tahtis kõige parem olla. Ja ta oli nii wäljakannatamatu oma kahe usinama kaaslase wastu, et need ise wana õpetajat palusid Carryt kõige paremaks kuulutada. Kuuenädalase wiisaka aja-järgu järele teatas wana herra muheledes, et ta Rosa Weizenfeldist mööda on jõudnud. Carry langes Rosa Weizenfeldile nuuksudes kaela ning wõttis neljateistkümneks päewaks puhkuse.

Kuus nädalat muusikalist auahnust polnud teda ära kurnanud. Ta lasi wäljaspool harjutustunde flirdil jooksta

ning luges kõiki ajakirju ning reisiraamatuid, kus läheduses weel wanem, peenem ning ülesleidmatum olla wõis kui Dresdenis; sest Nürnbergi, Rothenburgi, Hildesheimi ja Dinkelsfühli tundis juba iga Ameerik autojuht

Seal pidal talle keegi õnnetu austaja ja filoloog, wäga ebakohasel ajal enesele, ettekande Wiinist, mis oma kaugeuse tõttu suurtest ilmaühendusliinidest hoolimata kõige wanemast Saksa ilmlinna kultuurist ürgaegseks olla jäänud. Ürgaegseks? See oli, mis Carry wajas. Ta lasi jutustada.

"Kus on see linn?"

"Kesk-Euroopa suurima jõe ääres." Ja noor teadlane nmetas kilomeetriarwu Missisippi kilomeetri; seda mõistis Holmsted. Mõistis ka, et Euroopa jõgi iialgi nii pikk olla ei wõi kui Ameerikas ja austas seda. Kui ta kuulis, et Nibelungid seda jõge mööda alla sõitsid ja Rein kulda, aga Donau Nibelungide werd neelas ja et see jõgi Etzelist ja Dietrichist kuni Solimanini, Napoleonini ja Nikolaewitshini üldse selle mandri werd kõige rohkem joonud on, siis jäi ta kuulama.

"Ja kuidas on Wiini herrad?"

"Hiimsad!" ütles armukadedaks saanud noor teadlane. Carry waatas uuriwatest, helelawendelhallidest silmadest, mis läikisid brünettis näokeses. "Mispärast?"

"Noor wiinlane on elegant, ei oska aga midagi peale naljakeste ja tantsude. Ta on ebausaldaw, kuigi armastuswäärne. Ta on pealiskaudne, wõib aga kõik peale, kuidas olla järjekindel, wäsimata, tõsine ja wirk. Ta on kas angeldaja ilma raudse tahtmiseta ja laiaulatusliku auahnuseta — wõi ainult pojakene."

"Jah, kuulen seda igalpool. Kuid on olemas, nagu Teie Reinweiniil, aastakäike. Tihti saawad noortest inimestest, kes ei wõinud midagi olla, hiljem kuni iseäralised inimesed!"

"Seal on Teil õigus. keegi pole weel wana wiinlast tähele pannud ja see on tõesti peen. Teie kaasõpilased õpi-

wad kõik kuulsate wanemate meistrite juures. Ja kõik on õpetajaisse armunud."

"Meie siin ka" ütles Carry.

Kuid noor professor oli Wiinis ülikoolis käinud, oli seal armastanud ning tänas just oma wanemate õpetajate ja sõprade selgunud seltsile kõikidel waheaegadel, mis olid jätnud õpimine ja armastus, nii palju imeliselt waikseid, järeilmõttikke ja naeratawaid tunde, et ta seda Carryle pidi ütleva sõnadega: „Kui täna tunnistama pean, mis on kõige parem olnud, ja mis mälestuses kõige luulelisem ja rikkam näib, siis pole need Mitziga weedetud tunnid ja isegi mitte terwes ilmas kuulmata suured kontserdid. On kaks äärmust: muusikaakadeemia noorsugu õpilasettekannetes, kus leiata oma Ameerika tegujõu ja wärskuse — ja mõned wanemad herrad; selgunud, lahtunud wiinlased."

"Kuidas on nende nimed? Andke nende adressid!"

Naeratades andis noor professor talle kirju oma unustamata sõpradele kaasa. Ja harilikult otsustawusega sõitis Carry weel samal õhtul Wiini.

Carry seisis oma austaja kolmanda sõbra ukse ees. Kaks olid teda tundma õpetanud kõik Wiini muuseumid. Albertina, gobelinid, kirikud, katakombid, isegi Prateri ja Sieveringi. Oli ilus olnud, kuid peale wiinaistanduste polnud midagi teisiti kui mujal. Nüüd oli ta waewalt usaldanud kolmandale külla minna. on wist ka wanapoolne herra ja ta on armuline ja sõbralik nagu mahe päikesepaisteline sügisilm paljude teiste järele. Täna aga, mil tal igaw oli, läks ta siiski maanteele, kus elas fregatikapten. Ta leidis kohe, et wana maja aia, liiwakiwist kujude ja surnud purskaewudega luuleline oli ning imetles raudpitsi aiakuse ülemises osas, wäikest ümarikku tempelit, mis seisis wäänkaswude all ja ilusat palkoniwõret. Siis läks ta üle pika, heleda, lahtise käigu, mis aia sees fregatikapteni korterini wiis, ning seisatas kaaluwalt ta ukse sildi ees: „Friedrich Dorner, relwad ja antikwiteedid," seisis seal.

Et ta enam parun polnud, leidis wabariiklane waluliku, kuid õiglase ole-

wat. Et ta nähtawasti wäikest äri ajas, meeldis talle. Õige kass peab neljakäpukile kukkuma, kui teda wisatakse. Kuid Fritz oleks talle rohkem meelt mööda olnud, kui wäsinud ja taltsutatud nimi Friedrich. Noh, ta oli ju wahepeal wanaherraks saanud. Ja otsustawalt helistas ta.

Wärske, sirge mees üllatawalt wälkuwate terassiniste silmadega awas. Ta oli markant kuni näojoontesse ja heleblond juuks ei näidanud ühtki halli; sügawpruun nägu ei lasknud wanadust arwata. See oli wist wenna-poeg. kindlasti ka meriõhwitser olnud.

"Tahaksin herra fregatikapten Fritzini näha — olen nimelt Dresdenist soowitatud ja..."

"Ah, Miss Holmsted? Rõõmustan. Astuge sisse."

"O, Te teate juba?"

"Sain ju üleile Teie ja professori kirja."

"Kuidas, Te awasite ta?"

"Na ja; kes siis?"

"Te oleksite siis...?"

"Fritz Dorner, jah," naeratas see.

"Palun, wõtke istet."

Miss wajus aeglaselt jääkarunahka. „Ma polnud Teid niiwiisi kujutlenud," ütles ta, jahmatades oma sissetungimise üle sugugi mitte hädaohuta mehe juures.

"Kuidas siis, kuidas siis, miss? Õelge ometi; õelge häbematus otsekohe, siis wõib naerda ja saab kohe tuttawaks."

"O, see pole häbematus," wastas Carry punastades.

Tekkis nii lühike waikus, kui haritud inimeste wahel weel lubataw, et kohmetusest üle saada; et aga ka fregatikapten kohmetas, meeldis Carryle. Ta ajas end kohe sirgu: „O, tean Teist muidu wäga palju."

"Mida siis?" naeratas teine ja otsis kompweki karbi, mille ta paberossikarbiga koos äraootawalt Carry ette aetas. On ta laps wõi daam?

Carry pistis kaks kompwekki suhu, ütles maitsewalt „aoh" ning algas täite põskedega: „Te olete parim laskja ja suusataja, olete ümber ilma purjetanud, olete hukkaläinud meeskonna enese walitsuse alla wõtnud ja neist inimesed teinud ja seda niisuguse tagajärjega, et kogu laew end raseerida lasi, kui

Te omal wurrud maha ajasite. . . Mispärast lasite end aga raseerida?"

"Sest et Schanghais armunud olin," ütles teine naerdes.

Carry kohmetas uuesti.

"Kuid sellest on palju aega möödunud," lohutas teine. "Nüüd olen neist rumalustest läbi."

"Peawad nad siis rumalused olema?" küsis Carry.

"Jah, selle üle otsustada on minu jaoks hilja. . . Kuid nüüd sügawasse wette, miss; millega wõin Teile ühe wõi kümme röömu teha. Mul on parajasti aega; praegu pole hooaega antiqwiteetideks ega jahiks ja muu mulle korda ei lähe."

"Te kannate oma isamaa purunemist waludeta?" küsis Carry kergelt.

Selle ootamatu küsimuse juures waatas kapten wõõrale tüdrukule esimest korda tõsisemalt otsa, ja et see seda tundis ja jälle kohmetuks, peaaegu häbelikuks muutus, siis waatas ta nii arglikult maha, nagu oleks ta teadnud, kui huwitawalt see just ameeriklannale sobis.

"Ei," ütles kapten aeglaselt ja rahulikult. "Ei. Seisan teadwalt kesk kuulmatu ajalugu ja tean wäga hästi, et nüüd häwineb kahetuhandaastane mander. Ja, ja. Ka niinimetatud wõitjad. . . Kuid see on mulle ajalugu; nii öelda — sest praegu pole paremat teha. Istun teadwalt selles purustawalt suures sündmuses. Olen röömus, et elan sarnasel ajal. Mu wäike äri ulatab risottoks ja spaghetiks, nagu harjunud olen. Olen röömus, et elan, sest weel iialgi, niikaua kui ilm seisab, pole nii huwitaw olnud pealt waadata, kuidas wana jumal palawikutaoliselt ja hirmsalt oma segu uuesti läbi segab."

"Te soowite weel hirmsamaid wapustusi?" küsis Carry, üles ärritatud ja peaaegu hirmutatud selle mehe gratiöösiiks jääwast tõsidusest.

"Tean, nad tulewad ja usun nende hirmsasse wajadusse," naeratas teine ja lisas kohe juure:

"Kuid Te ei söö ju enam kompwekke."

"Ja, tõesti," Ja Carry naeris ning pistis jälle kaks korruga suhu.

Kapten näitas weel mõnda endise aja iseäraldust ja siis tõusis Carry.

"So," ütles teine naerdes. "Nüüd olen jää murdnud wõi weel pakse-

maks teinud. Määrake minu üle, miss! Kas tulete jälle?"

Carry waatas talle näkku. Kapten waatas silmadega, mis julgesid üle aastasadade waadata, üleolewalt, nagu Carryle näis, tõepoolest aga heal meelil ning uuriwalt ta hinge. Kirjeldamatu segadus waldas Carryt selle walitsetud ja küpse pilgu all, mis tuli sellest näilikult noorelt, sirgelt seiswalt mehelt, kelle juuks oli blond ja moodsalt soetud nagu merikadetil ja kes omas rüütlikkuses peaaegu aralt Carri ees seisis ja ootas. Ja ta pidi wastama. Mis oli ta küsinud: Kas Carry jälle tuleb? Kas ta tema üle määrata tahab?

Ta ulatas kaptenile käe ja waatas uuesti maha. "See oli imelik minut, kapten; teiselt oleks Teile sõnad mulle näidanud huwitawa õppetunnina ajaloos. Teilt nagu wärisew, wõitlew elu."

"Nagu kaotaw elu; ja," ütles teine aeglaselt. "Kuidas keegi tunneb, nii ta annab edasi."

"Palun jälle tulla tohtida!" ütles Carry ruttu ja kiirustas äraminekuga. Kapten seisis kurwaks muutunud päewas awatud käigus ja waatas talle järele, waatas alla aeda, mis oli metsikuks kaswanud ja mida ta Carryle heameelega oleks näidanud, nagu hukkunud kultuurilma kallid waremeid. Ta mõtles.

"Nii wärske ja nii karske. Nii julge ja nii lapselikult kohmetu. . . See on uus ilm. Teist pole enam olemas. Wana on suur wale, mis pidi kokku warisema ja kuiwama nagu kõik, mis wale."

Ta läks oma tuppaga tagasi, kus wanel kappidel wana tina seisis, Leopoldi kruusid Türgi ajast ja suured peekrid. Jooming oli mööda. Talle näis, et uus aeg on wanale külla tulnud, et järele pärida, mil ta sisse tohib tulla; sisse tulla, wälja kraamida ja ümber paigutada. . .

* * *

Carry oli neljanda kirja kirjutanud. Kolm oli ta juba lõhki käristanud, nii segasena ja kohmetuna tundis ta end.

Neljas algas:

"Kallis kapten! Mispärast ma enam Teile juure ei tule, pean seda ometi lõpuks ütleva, kuigi see raske on. Kuid meie juures ei waleta keegi. Kui keegi

tõde ei wääri, waigitakse. Kui usaldatakse, siis kõneldakse.

Uskusin, et lähen wanaherra juure. Sellepärast ei wõi enam teist korda Teie korteri tulla. Ei tea, kui palju eksin. Arwatawasti olen noortest herradest küll saanud, nii et mehe nõnda nime-tatud wanadus mulle pole ükskõikne, waid soowilik."

Siin peatas ta, tahtis kirja uuesti katki käristada, jooksis läbi oma kahe hotellitoa, tuli tagasi, wõttis kirja uuesti wihaselt kätte ning lasi ta siis langeda, ilma seda häwitamata ja ilma edasi kirjutamata.

Kapteni Germaani blondjuuks ja ta kullisilmad, ta paenduw keha, ta spordilik saledus, ta naerataw tahtejõud ja ta üleolew kaaluwus! Ta mõtles selle peale alati. Esimest korda elus ei teinud ta ameeriklase suurt wigat, kes elab liig wähe mälestusis; wigat, mis toob rõõmutu wanaduse. Ta tuletas iga silmapilku meele, kus kapteni hääl muutnud oli; siin oli ta kurb, siin naeratas ta süngelt, siin pilkawalt ja siis jälle suurilmalikult üleolewalt ja lahkelt. Ja selle üle wälkusid need walitsetud merimehe silmad, kelle täitsa uue pilgu all demoraliseeritud meeskond tundis usaldust ja korrarõõmu tagasi tulewat.

See oli rumal. Ta oli tihti armunud olnud; kaks tundi kuni kaheksa päewa. Nüüd oli juba neliteistkümme päewa lugu teisiti. Ta heitis meelt enese üle, oma kindluse üle. O pilge, mis oli kapteni lasknud neljakümne lõpuni jõuda ja teda alles üheksateistkümne aastasse! Kuid Carry ei wõinud kõige rewolutsionäärsematest katsetest hoolimata enesele kapteni isana kujutleda!

Alati nägi ta teda saledana, elegandina, mõõdukana, lahkena, gratsiöösina, energilisena ja targana, mitte iialgi wananeuwa mehena.

Ta jäi päewadeks oma tuppale, kui ilm halb oli. Kui siis marutuul tõusis, jooksis ta wälja ja mõtles tema peale, merel: kuidas ta hääl nüüd üle purjede ragina kostab. Wõi ta nägi teda nagu Arariust Karthago waremetel istuwat ja Austria saatuse üle järele mõtlewat.

Selle ühe ja esimese kokkusaamise puhul oli ta armastama õppinud. Ja selle üle wõis meelt heita. Talle, kel iialgi soow täitmata ei jäänud, pidi see juhtuma.

Wäljawaateta armastus.

Weel kolmeks päewaks jäi kiri Carry laeka. Weel kolm päewa märatses Carry eneses, mõtles igal tunnil meriohwitseri peale ja kui ta harjutustel wana muusikat mängis, mõtles ta wana Austria peale, milles oli rohkem wõi igatahes sügawam muusika, kui teistes maades kokku, isegi mitte Itaalias. Dorneri oli klawer olnud ja wiilul. Ta oleks teda heameelega palunud wanu Austria laule laulda. Ta laulis ju. Wõib olla ei tahtnud ta seda enam ammu; kuid oma Dresdeni sõbra ees oli ta weel heameelega laulnud. Nüüd oli ta wist liig süng? Kui heameelega oleks Carry ta mured minema naernud!

Kuid tema juure minna, ei; see oli nüüd „shoking“.

Nii kannatas ja heitles ta energiline wäike hing päewal ja ööl, kuni ta lõpuks wäsinud ja pehme oli. Et kapten teda sellel lahusoleku — ja kannatusajal kaks korda näinud oli, seda ta ei teadnudki. See oleks Carry kahetsuse möödunud õnne pärast hullemaks teinud. Sest kapten oli tagant järele waadanud.

See oli esimene kord olnud, kui Carry nowembritormis majast jooksis ning sellel oma juust sasida ja palawat otsa jahutada lasi. Ta pidi kübarat ja kuube hoidma ning pidi kohe selle järele ühest laternast kinni haarama, sest torm ähwardas teda wastu seina paisata. Siis tahtis kapten juure karata ja teda, kelle ta wõõrast kübarast hoolimata ära oli tunnud, aidata. Kuid ta ei julenud. Carry polnud kirjutanud ja wana mees tohib weel wähem pealetikkuw olla kui noor.

Mitu minutit waatles ta Carry, kuidas see ühe käega laternast hoidis, teisega kord kübarat päästis, kord kleidi korralagedust. See oli kena, see wõitlus ja see wäike kangelanna. Kui aga torm talle liig palju awaldas Carry armsadest ja argadest neiusaldustest, pööras ta otsustawalt ja aupaklikult kõrwale ning sammus minema.

Sarnased asjad pidid talle möödunud olema. „Kel pole oma wanaduse waimu, sel on wanaduse kogu õnnetus.“ Ja ta ei waadanud enam taha. Mis ei takistanud, et ta liig tihti Carry peale mõtles ja ta kena, üksiku abituse peale.

Teist korda nägi ta Carryt suures seltskonnas linnapargi kohvikus. Ta ümber sumisesid austajad nagu meeltadriku ümber mesilased Carry väike nina oli püsti, ta targad sinihallid silmad olid täis kurwameelset rahulolematust triiumti üle ning omast wärskest hoolimata oli tal silmapilke täis kena wäsimust ja kätelangemist, nagu alistuks ta millegile, mis tast kaugel oli. Kapten ei osanud mõistatada seda talle uut ja äritawalt arga olekut. Oli tal koduigatsus? Kapten seisis wäikese bosketi ääres ning waatas seekord kaua. Lõpuks pööras ta ohtes ümber ning katsus end wäsinuks joosta. Ta käis ümberringi ja kui ta kaunis lootusetult jälle linnapargini jõudis, oli Carry, ja ta seltkond ammu kadunud.

Carry istus aga tookord kirjutuslaua taha, kirjutas oma kirja lõpuni.

„Kirjutan mehele, kellele olen nii sõbranna kui tütar ja kellele tahaksin rohkem olla, kuid nii, et kogu ilma meid mõistaks; pealegi pole ma wanalinnas wanu aedu weel uurinud ja tahaksin seda Teie seltsis teha. Olen homme iga ilmaga kell kaksteistkümmend Shöubrunnis Palmimaja juures, mida seal üksi tunnen. Arge tulge wiisakusest, palun! Olen õnnis, kui wõin üksi olla, katsun enesele kõik öelda, mis Te mulle öelda wõiksite. Oleksin õnnelik, kui Te rõõmus olete oma wõõrast külalist jälle näha, nagu ma end rõõmustaks, kui wõiksin Teile Teie Wiini ilusamas kohas jumalaga öelda.

„Reisin lähematel päewadel tagasi ja olen siin ja seal Teie Carry.“

Kiri ei meeldinud Carryle. Ta polnud sugugi uhke. Ta polnud enam Anglosaksi laadi. Kuid et kapten nõor polnud, siis waatas ta kirja peale. Ja ta saatis ta minema. Nii sai kapten Dorner wiimase kohtamise wõib olla wiimase elus.

Oli nowember, kuid mahe päew. Peaaegu raagus puude seas leidus weel üksikuid, mille kuldne kroon täis lehti seisis, ja sarnastele paistis wiimane lõunapäike särawa hiilgusega; waikne lõunatuul wiis neilt kuldse rikkuse tükikaupa üle taewasiniste tiikide, mille äärtel seisis walged jumalannad ja armastusjumalad. See kõik sündis lõpmatu waikselt.

Carry tuli Hietzingi poolt. Ta oli äritawalt ilus. Kapten tuli ja teretas teda kogu oma peaaegu juubeldawalt südamliku Austria rõõmsusega, nii et Carry kohmetada ei tarwitsenud. Kapteni rõõmus oli liig palju wärsket õhku ja otsekohestust ja need olid Carryle nii omased, kes tundis palju rahutust, mitte aga salaja hauduwaid himusid.

Kui nüüd mõlemad terwed inimlapseed kõrwuti astusid ja wana keisri waikseksjäänud aias üksikud inimesed neile ainult seilepärast otsa waatasid, et mõlemad ebaharilikult ilus paar olid, tuli meriohwitseri esimeste, ülewoolawalt armastuswääriliste rõõmuawalduste järele tükike waikust mõlemate wahele.

„Ja,“ ütles kapten weel kord ja weidi abitud: „Need on wiimsed lehed... Kõige wiimased lehed ja wõib olla wiimane päikesepaiste. Te reisite, miss Carry?“

„Pean tagasi minema,“ wabandas Carry tasa.

„See oli ilus, wäga ilus, wäga ilus, et mulle weel selle suure kingituse tegite, et tohin Teie kõrwal weel wiimast korda jalutada. Ei, mitte siin. See on labürindiaed. Lähme suurele wabale platsile lossi ees.“

„Ma ei öelnud, et me üksteist wiimast korda näeme,“ ütles Carry aralt.

„Kuidas wõiks see teisiti olla?“ küsis teine kurwalt. „Olen, waaseks jäänud ja ei wõi Teile järele sõita. Ja laewakaptenina meid ei tarwitata, neid on tänapäew liig palju. Nii olen Teid ainult kaks korda elus näinud. Carry. Enne kui Teile midagi anda suutsin; ja see teeb mulle walu. Ja. Oleksin Teile heameelega rohkem olnud — nagu onu.“

„Olen harjunud inimestest kiirelt läbi nägema,“ ütles Carry, „ja esimest silmapilgust olite mulle rohkem. Wähemalt sõber, keda olen aastaid otsinud.“

Selgemat ta öelda ei wõinud ja kapten wõttis end mures kokku, et ta wõiks liig palju neisse armastesse sõnadesse panna. Õigel ajal tuli ka kuldkollane loss pahemat ja lilleparterre, milles vanilletaimed weel raskelt lõhnasid ning paremal ümarik, läbipaistwalt selge felett sinise taewa foonil. Carry oli üllatatud. „Ah,“ ütles ta, „see on tõesti keiserlik!“

„Oleks olema pidanud — oli ka.. Esiteks asus seal ääretult upsakas hispaanlane Karl; kuid uhkus tuleb ikka

enne langust. Kuid see kuldkollane säras veel kord keiserlikult Maria Theresia ajal, et Josefi ja Leopoldi ajal Euroopa mandri esimesel kokkuvarisemisel tasa wärisedes seisatada ja nii oodata, kuna Napoleon siis sisse kolis ja kui Metternich Austriat veel kord, ainult oma osawal keeletipul, tasakaalus hoidis. Siin tantsis kongress, kuna Beethoven üksikult omi sümfooniaid kirjutas."

"Suur ja ilus siiski," ütles Carry.

"Hiljem Austria ei tantsinudki, kuna ta geeniused karedas tuules kaswasid."

Carryt läbistas kerge wärin; ta tundis selle waimurikka ohwitseri kerge Austria iroonia taga kogu ta rasket südant, mehe südant, kes wõimetult pealt waadanud, kuidas kitsarinnalisus mõtlemises ja tahtmises Saksa rahwuste tegude üle walitses. Carry waatas teda kõrwalt; ta astus rahulikult ja sugugi mitte mõtteisse wajunud, waid naeratades tema kõrwal. Carry nägi ta terawaid kortsukesi, mida see naeratus warjata oskas, kuna kapten walutawa haawa üle järele mõtles.

"Mis oleks sündima pidanud? Mis oleks siis sündima pidanud?" küsis ta.

"Lippu oleks kõrgel kandma pidanud. Mis ütlen ma? Ainus hea lööksõna oleks wõitnud selle lööksõna rahwaste enesemääramisõigusest." Nimi nagu Donaumajandusliit, wõi mõni teine idee; Austria tulewase ilmakorra eeskujuna. Noh; see on mööda. Me istume imeilusatel waretatel ja meil on rahuldus, et need waretad vähemalt sama pühad on, kui Ateena Akropolis kesk Rooma prowintsi Achaiat oli.

"Glucki, Haydni, Mozarti, Beethoenia Schuberti pühitsetud pind on ka siin kindlamaks ehituskruundiks akadeemiatele. Kui Te oleksite pool aastasada hiljem sündinud, miss Carry, siis oleks kogu ilmas ainult Wiini muusikaakadeemiat eelistatud... Kuid Te oletegi juba weerand aastasada hiljaks jäänud..."

"O, mis? Olen ehk wanamoodne?"

"Ei, arwasin, et minu jaoks liig hilja ilma olete tulnud," naeratas teine. Sest oma pika ettekande järele arwas ta enesele lubada tohtiwat seda wäikest

ja kahjutut, rüütlikku kõrwale kaldumist.

Carry wõttis kartlikult käewarrest kinni. "Nüüd, kapten," ütles ta: "See on ehk wiimane kord, et koos oleme. Olen Teid lõbuga kuulnud, sest mis Te ütlete, on, nagu ükski teine jututada ei oska. Kuid mis mulle nüüd ütlesite, selle üle pean awameelsust nõudma; ilma Euroopa wiisakuseta. Otsekohene enese ja minu wastu... Pean minutist kinni haarama," lõpetas ta ning kõneles ärewuses ammu parandatud Ameerika Saksa keelt. "Õelge, mis tähendab, et olen Teie jaoks liig liig hilja ilma tulnud, kus ma Teile ometi kirjutasin..."

Ta pööras ümber ja tagus warjuga kannatamatult wastu maad, nii et kapten ta kää wõtma pidi, et tasase pigistusega õelda, kui palju ta kõnelda tahtis.

"Hea küll, Te olete liig hilja ilmale tulnud, sest et liig noor olete ja ma liig wana. Waielge alles hiljem. Te olete liig hilja ilmale tulnud, sest et liig ilus olete ja ma seesmiselt liig purunenud. Ja liig hilja, sest et liig rikas olete ja Austria liig waene, tähendab ka mina. Ja ma olen liig wanameelne, liig palju, et enesele kingitusi teha lasta. Nii toredale noorele olewusele teisiti kõrwale astuda, kui wiimase sügispäewal üksikul Schönbrunni lõunatunnil, see oleks pealegi rumal. Siiski, Carry, kui oleksin ainult kümme aastat noorem ja veel elujõulise riigi wärske ohwitser, oleksin Teid kosinud kogu jõu ja kirega! Ainult neiu, keda esimest korda nägin ja armastama pidin, küsimata, kes ta on!"

Nad olid nende tasaste aga kaaskiskuwaltsõnade ajal tahtmatult täitsa üksikutele teedele kadunud ning seisid nüüd suurel mäealleel, mis Hietzingi Trioolini ulatab ja Gloricettest mööda wiib. Carry lasi kapteni käewarre lahti, jäi seisma, waatas talle näkku ja siis ringi. Kaugelt tuli armastaja paar. Ta ootas, kuni kaks üksteisesse süwenud inimest mööda ja kaugel olid. Ta waatas wahepeal tuwikesi wanades tammedes ja rändlinde taewa all. Kui nad jälle segamata olid, wõttis ta uuesti kapteni käewarre.

"Kapten, see on kõik unistus. Õige on ainult, et Teie juure kuulun."

Carry! Mitte alatiseks... Kas teate ka, et hukkun, kui Teid nooremale kaotan?"

"See ei sünni ialgi. Kuid võib olla veel wanemale," ütles Carry õrnalt ja nõjatas end kapteni käewarrel tagasi. Nüüd oli võimatu teda mitte suudelda.

Uhegi inimese samm ei kostnud üksikutel teedel, ainult tuwikesed kudrutasid veel tasa. Nii kestis suudlus minuteid.

Ah! Carry suudles noorte ja õitsele löönud meeltega kogu tulewikku. Kapten suudles jumalaga jälle kogu minewikku. Ta teadis seda ja sellepärast kestis see suudlus minuteid.

"Ja nüüd tulge, Carry," ütles ta.

Anglosaksina ei mõtelnud Carry puuduwa ja suudluse juure kuuluma Saksa Sina peale. Õnnelikult lasi ta end Glorritte ette wiia. Seal asetaskapten ta lõunapäikese eest warju, seisis ta kõrwal ja waikis. Carry toetas end kapteni wastu ning nautis selle õnne ääretut rahu ja waikust.

Kapten aga heitles saja hullusega, mis talle sosistasid: „Pea, mis sul käes on. Ta waikis ja Carry ei aimanud midagi.

Oli uimastawalt hea. Siin ülewal oli päikeses kewadlikult petlik; kapten tundis, et siin rumalusi teha võiks. Sellepärast wõttis ta Carry, kes talle tahtetult järele tuli, tõsiselt käewarrest kinni ning wiis ta läbi tammemetsa mäest alla, et inimeste seas temaga kõnelda. Sest siis pidi ta end kokku wõtma.

Kuid ka hiiglaallees, mis Karl VI ilusalt kaewult Rooma waremeteni wiib, polnud kedagi. Kapten peatas trotslikus otsustawuses imeliku ja poolelise aastasaja kestel luuleliseks saanud ehituse ees raekojast. „Waadake siia," ütles ta, „Carry!"

See waatas talle ainult õrnalt silmadesse.

"Ei, selle wareme peale," ütles ta. „Sest see olen mina. Võib olla luulelik; kuid mööda."

"O, waremed on kunstlikult mööda. Nad on nooremad, kui näiwad."

"Carry, Te kinkisite mulle õndsama hetke elus. Nüüd pean aga rahulduma ja Teile ütlema: Mul pole enam tiibu seda kanda."

"Mispärast? Tahate komplimente?"
„Ja; nad teewad wanadele head," ütles teine naeratades, kuid pealangu-sega, mis aimata lasi, et ta äraootawalt kõigege nõus on, kuid kindlaks jääb.

"Te pole aga wana!"

"Olen wana."

"Ah, Saksas on noorendusprofessoreid," ütles Carry ülemeelselt; sest ta ei uskunud selle lahkumistunni sügawat tõsidust.

"Ma ei tarwitse neid," naeratas teine.

"Na, näete isegi," naeris Carry ikka veel.

"Mul puudub usk. Usk Teisse ja, mis halwem, endasse."

"Olen Teile truud. Te wõite truudusega olla."

"Mitte seda. Ainult kunstnikud wõi filosoofid wõiwad purunenud riigielus veel endasse uskuda..., sest nende riik pole maine. Ainult üksiklased wõiwad tunde säilida, et suureks on jäänud. Ma pole suur mees..."

"Kui Te olite teel selleks saada. Ja Te saate selleks minu kõrwal," hüüdis Carry õhinaga.

Teine kuulas waewalt ning jatkas, Carry sõnadest mööda minnes: „Mõtlikult waadata, see ainus eesõigus. Kõik, mis Teile anda wõin, on selle auahnuse raasuke, mis mul oli. Ja selle Austria hinge, mis mul on ja mis on ikka veel arusaamatu ilmale."

"Rääkige end wälja; andke mulle, mis anda wõite. Kuid siis töötame koos."

"Peate seda üksi tegema," ütles kapten. „Selleks on waja aega ja noort jõudu. Carry, Te peate meilt austrialaselt suurt saladust õppima, mida ei tunne ameeriklane: nooreks jääda.

Nooreks jääda nagu Ninon de Lenclos, kellesse armus ta enese tütrepoeg ja kes sellest suri. Tee täisinimsuse poole läheb ainult üle õnneliku Austria tasaakaalu töö ja rahu wahel ning seda võib Teie kodumaal ainult naine ilmutada — ja ma ütlen Teile: Te lunastaksite sellega ilma. Te peate wõtma oma kodumaa suurima rahakuninga, Carry! Kas mõistate? Asi, suur asi nõuab seda. Sestsaadik kui wanad würostikojad maetud, on nemad uue aja Medicid. Kas kuulete? Te peate abielluma Ameerika rikkama mehega ja mitte Euroopa waesemaga! Pea püsti!

Nii ilus, nii waimustatud ja waimustataw, olete määratud Uut Ilma uueks tegema. Teie, wäike Carry!"

Carry raputas naeratades pead, lasi teisel aga, tähpanelikumaks saades, edasi kõnelda.

„Te annate ameeriklastele, mis ainult naiselt wastu wõiwad wõtta. Awage seal oma salongi wärawad. Oma hotell Rambouillet. Teate, mis see oli? Waimuka ja ilusa naise wäike maja, milles ta kogu ilma kuulsamad mehed kogus, nende üle walitses ja nende abil uhkustawast, rumalast rahwast komistawatest maajunkrutest kogu aastasaja rõõmuks suursuguse prantslase tegi.

Ainult naine wõib seal uuele moekuningale ja seega kogu ilmale anda, mis puudub tal täiuseks Austria rahu; sügawuse kerguses, kerguse sügawuses. Kui Wiinist ainult üks seeme tuli, siis on tehtud, mis Wiin teha wõis. Teie kõrwal wõib nii suures asjas aga ainult üks wägewatest Teie omalt maalt seista. Ainult seda kannatate; ainult tema wõimul wõite seal walitsema hakata, proua Carry, nagu Teie juures weel ükski president walitsenud pole..“

Carry waatas enese ette maha. Kapten naeratas. Ta teadis, ta sõna oli haaranud noore rahwa auahne, tegujanulise lapse.

„Imestan, et ükski ameeriklanna selle peale pole tulnud. Alles Wiinis tuleb ameeriklannale hotell Rambouillet'st kõnelda?“

Carry waatas üles ja tõsiselt kaptenile näkku.

„Te ei taha mind mitte, kapten?“

„Kas Teid tahaksin? Kuid Te olete nüüd mu laps. Mille peale uhke tahan olla. Mu õpilane, kes ühes tunnis Wiinis rohkem õppinud, kui kahel aastal Dresdenis Wõite seda olla?“

Carry sulas wastuse asemel pisarameres. „Laske mõelda,“ ütles ta. „Andke mulle aumehe sõna, et mind armastate ja et Te kohe tulete, kui Teieta enam wälja ei kannata. Et minu olete, kui Teid hüüan... O! Ootan terve aasta; et wõiksite weenduda mu püsiwuses ja armastuses!“

„Selle peale,“ ütles kapten kurblikult naeratades, „jah.“ Ja Carry heitis oma sitked neiukäewarred wiimast korda nuuksudes kaptenile kaela ja suudles imelikku meest.

Siis langesid täitsa tühjal teel wana pargi wiimised sügislehed.

* * *

Carry kirjutas tihti; ta küsis ja palus nõu. Kapten Fritz märkas, kui sügawalt ta nõu wärskesse, auahnesse neiuhinge oli tunginud...

Kuid Carry ei kutsunud teda mitte.

Kas ta New Yorgis oma hotell Rambouillet asutab, selgub lähematel aastatel.

*

Muretunnid.

P. Grünfeldt.

Kui piirawad mind pilwesagarad ja matab hõlma must ning pime öö; kui rõhuwad mind mured agarad ja eduta näib kõik mu waew ja töö, siis küsin ma, kas elada weel maksab ja kas mujõud weel wastu panna jaksab...

Ja jõudes juba nõnda kaugele, mu rinnast kerkib üles hele kiir, ja pisar weereb waikselt laugele — mu lootusel weel pole lõpupiir: ta särama lööb jälle, waik ja mahe, ja uuesti mu's ärkab elutahe!

Saladuslik laeng.

Saksa kirjanik Hanna Zunk.

„Sihuke hädaorg, see maailm! Targad ütlesid meile, teda ei tohi naerda ega kiruda. Lollus! Kas saan ma sellest aru, et mina, Frank Milfort, siin wangikojas istun?! — Nädalaid. Sellepärast et üks wana rikas ihnuskoi maha lasti ja mina juhuslikult olen tema õepoeg! Mina, kõige süütum inimene päikese all, kes teda just ta surmapäewa hommikul külastas! — Kas ei pea siis minema hulluks? Wiimaks teingi seda — hämarusseisukorras, sest whiskyt jõin ma enne ju küllalt, pärast tülitsemist Mabeliga! Mabeliga, naisega, kes wandus, et minuta ei wõi elada, ja ometi oli esimene, kes mu ära salgas, kui kahtlus minule langes! Ahahah — truudus! — Ka mingisugune nonsens! Ainult wäike wiisikaüliõpilanna, kes tahaks olla teine Sherlok Holmes, usub minu süütust! Nimelt tema, keda ma tihti olen pilganud! Noh, wõtku mind siis pärgel! Kui mu waid elust toimetatakse eimillegisse!“

Wõti ragises lukus; walwur laskis ühe daami kongi astuda.

„Teie ei peaks nõnda kiruma, Frank Milfort; parem mõtelge järele; wiimaks leiate ometi midagi, mis hädaohtlikusse loosse walgust heidab! Kirjeldage veel kord täpselt oma käiku Gibsoni villassel!“

„Miss Blackstone, sel kõigel pole mingit mõtet! Naiseaju on selle sõlme lahendamiseks ometi liig wäike. No jah, täidan ju Teie soowi. — Mabel pahandas minuga. „Sul on miljonär onuks. Oled tema pärija; seda teab kogu New York; wanamees on sellest klubis küllalt lobisenud. Mine tema juure, ütle, et tahame abielluda. Oleksin mina mees, ma ei laseks neiu mitte nii kaua oma kodu peale oodata!“ — See pahandas mind. Läksin Gibsoni juure. Hommikul.“

„Ja? Edasi, edasi! Ärge kõige pise-matki asja unustage!“

„Olen Teile ju kõik pihtinud. Onu istus akna ees laua juures. Aknalaua seisis täidetud weepudel. Mingisugune wanamoeline, wäike püss oli tal käes. Ta kogus ju sõjariistu, armastas neid. Öhtul lamas ta seina ääres soh-

wal, püssikuul peas. Enesetapmine on wõimatu. Ühtegi teenijat ei olnud majas. Olin ainus, keda naabrid on näinud. Minul üks oli tema surmast kasu; sellepärast pean olema tema mõrtsukas. Kui tahtsin minna laewale wõeti mu kinni.“

„Miks tahtsite äkki linnast lahkuda?“

„Ma ei sallinud enam, et Mabel mind türanniseeris! Wanamees ei lubanud mulle mingisugust abiraha. Mina olla laiskleja, ütles ta. „Mina Chicagosse kellneriks, õpi töötama!“ — Noh, ja sinna ma ei saanud!“

„Ja muud ei tea Teie midagi? Ei tea enam midagi ütelda?“

„Ei, aga lõpuks olen ma ometi hullumaja jaoks küps. Kõige parem, mis teha wõite, Daisy, on, et toote mulle tüki nõõri. Siis poon enese üles.“

„Frank, ärge naerge ega kiruge. Inimene peab lootma kunni elab. Mina aitan Teid, ja Teie saate ometi veel wabaks!“ Frank naeris.

„Teie? Wäike üliõpilanna! — Ma tänan hea tahte eest.“

„Frank, Teie hindate naist wäga madalalt, ega tee wahet. Kas ei ole juba nii mõnigi minu soost suuri asju teinud?“

Wang pööras näo kõrwale.

*

Daisy Blackstone istus murelikult oma töötoas. Palaw juulipäike põletas läbi akna tupp. Neiu wõttis weepudeli, mis ta ees seisis, ja walas sellest klaasi täis. Karaff tundus olewat soe.

„Milline leitsakas,“ ohkas ta ja waatas walgele paberipoognale, millele ta Franki kohtunikule tahtis kirja kirjutada. Kas ei ole mõtted mõnikord nagu wälgud, mis ootamatult sähwatawad, ettekujutusi äratades, millest seni aimugi polnud?

Daisy karjatas.

„Mu Jumal, mu Jumal, kui see oleks wõimalik?!“

Teisel lõunal palus ta kohtult luba villat külastada, villat, kus Gibson tapeitud. Ja kuna tal kohtunikuga, kes ta ema wend oli, häid suhteid oli, siis anti talle selleks luba.

*

Tunnistajad ning publik said kohtu-päewal üllatuse osaliseks. Kohus sõitis kaebealuslega surnu villasse. Wäike ringkond, teiste hulgas Daisy, saatis neid. Daisy nokutas julgustawalt Frankile pead, kes näis olewat kahwatu ja wäsinud.

„Noh, miss Blackstone, palun,“ pööras kaitsja Daisy poole.

Neiu nokutas pead ja astus laua juure, lükkas selle akna ette ja pani wäikese, wana püssi sinna laetult peale. Siis asetatas ta täidetud weepudeli aknalauale. Päike kõrwetas tupp. Kaitsja pööras Franki poole:

„Kas nägi kõik sel päewal, mil mr. Gibsoni juures käisite, nii wälja kui täna?“ küsis ta.

Wang nokutas pead.

Nüüd astus Daisy sohwa juure, mis akna wastas seina ääres seisis, ja laotas sellele suure paberi poogna, mis

mehe kujuline oli. Kohus silmitses tema tegutsemist põnewalt.

„Nii, mu herrad, pisut kannatust, ja mõrtsukas teatab ennast warsti ise,“ ütles miss Blackstone.

Aeg möödus. Siis, õige warsti pärast kella kolme, käis äkki pauk; kuul lendas püssist ja just sinna sohwal olewale paberilehele, mis tähendas mehe pead.

„Nüüd, kõrge kohus, kas olete näinud, kuidas lihwitud weepudel täitis tuleklaasi aset, mis päiksekiired koon-das püssitongile ja kuuli wälja laskis?! Just maikuul, mil päike New Yorgi kohal lõomas sündis see.“

Daisy waatas Frank Milfortile

See kargas püsti ja tormas Daisy juure.

„Frank, Teie murrate ju minu käe katki, laske lahti,“ tõrjus neiu.

Frank laskis ta lahti.

„Jah, see käsi peab terweks jääma, sest ta peab ju kandma sõrmust, mis meid eluajaks ühendab!“

Wanad aiad.

Saksa kirjanik Hans Gäfken.

Suwi ja sügis on läinud.

Hallid päewad tilguwad tinaraskelt meie peale, meie peale ja aedadesse, mis weel mõni kuu warem õitstes ja wärwikülluses seisis sooja, pehme päikese käes.

Nende pilt tõuseb meie waimusilma ette ja teeb tumedad tunnid heledaks ning õnnistatuks.

Wanad aiad: särawad saared linna hallis meres.

Wanad aiad: kirjud lambid meie äripäewa rõõmutul tänawal.

Nad sirasid ja särasid soojendawa walgusega, mis neisse woolas kosutawalt ja õnnestawalt.

Wanades aedades unistasid noored neid.

Wanades aedades mängisid lapsed.

Ja kuldliblikad, mis päikesepaistlise maja kohal heljusid, olid nagu inimeste hinged, kes kord seal jalutasid sada ja enam aastat tagasi.

Õöpikud laulsid wanades aedades, kui öö mustana ja pimedana seisis teedel.

Windid tõusid kõrgele põliste puude latwa ja laulsid päikese uinuma.

Tuhanded lilled, mida meie päewil enam keegi ei tunne, õitsesid wanades aedades.

Tuhanded unistused, mida meie päewil enam keegi ei unista, heljusid neist üle nagu kerged hõbepilwed.

Kiwipingid wanades aedades ilmu-tasid kadunud aegade käsitöökunsti.

Ja jumalad ning jumalannad seisis poollagunenuna metsikuks läinud põõsaste wahel.

Waiksed inimesed armastasid wanu aedu ja läksid sinna, kui päew nad oli teinud wäsinuks ja haigeks.

Kahekõnet pidasid nad siis puude ja põõsastega, lillede ja liblikatega.

Imetaolikud magusõhud ümbritsesid neid.

Üksindus laskus kui kuldmantel nende hingedele.

Ja sirtsud siristasid wana tuttawat laulu:

„See oli kord . . .“

puuduwa kellapommi. See rippus nõõri otšas; nõõri teiše otšas aga rippus revolwer, millest kuul. lastud.

*

Raš tundi hiljem seišs Tatcher politsei-inspektori ees.

„Raš saate ašjašt aru?“

„Ei, mr. Tatcher.“

„Mildenhall on enese ise maha lastnud.“

„Aga mišpärašt?“

„Mišpärašt on päris selge. Sešt ma usun, Teie tunnete seda sama hästi kui mina. Mildenhalli tehased seišid pankroti ees. Mildenhall ei saanud uue weduri walmistamisega hakkama. Wana Carter oli nimelt targem olnud kui Mildenhall arwanud: kaks wõi kolm otšustawat tingimust puudusid joonistustes. Sellest järgnes wahipidamata katsetetegemine ja wahepidamata luhtaminek. Nii täielik kui walmis leiduse — kõrgepingega weduri — wäline pilt ka oli, sama selgesti teadis Mildenhall oma südames, kui palju seal weel puudus. Ühel nõõrgal tunnil ütles ta ise mulle korb, et ta selle eest ei tea mis annaks, kui wana Carter weel elaks ja teda nõnandjana toetaks, sešt ainult tema — see wana Carter — aštawat ta magawa masina äratada.“

„Raš poeg teda ei oleks wõinud aidata?“

„Ušun küll. Sešt puuduwad joonistused olid tõesti tema käes.“

Inspektori hääl muutus terawamaks.

„Miš ei ütelnud Teie Mildenhallile: seal on Carteri poeg; temal on joonistused, tema wõib sind aidata?“

Tasafest wastas Tatcher:

„Ma kawatšesin seda tol õhtul teha.“

„Ja miš mitte warem?“

„Tõtt ütelda: tahtsin Mildenhalli pisut sipelda lasta — karistuseks selle ülekohtu eest, mis ta oma truuduseta sõprussega wana Carteri wastu patustanud.“

Inspektor waatas Tatcherile näkku.

„Inimese elu on Teil südame peal. Kui see tõesti nii on, et Mildenhall enese ise ära tappis — ja ma usun peaaegu, et ašt nii on — siis oleksite wõinud enesetapmise ära hoida, kui Te oleksite temaga rääkinud.“

„Wõimatu oli mul arwata, herra inspektor, et Mildenhall just seltskonna looswiibimise ajal niisuguse meeheheitliku teo wõiks teha.“

„Teie ütlete, Teil olnud kawatšus sel õhtul rääkida. Miš Te ei rääkinud?“

„Sešt ei Mildenhall puudus. Ka mina oštšin teda ta tööloast — aštjatult.“

„Wõimalik, et Teil arwamine oli, et oma kõige parema teadmise järele tahtate. Aga ma

ei wõi Teile ütlemata jätta, et Teil kardetaw krig on. Teie meelbite enesele selles, et mänge inimeste saatusega. Seadus karistab meest, kes teise rufikaga maha lööb — aga ta ei anna käepidet wastutusele wõtta seda, kes inimese elu puhtajulikult häwitab. Ma kahetsen, et sarnane paragrahw puudub, mr. Tatcher. Te wõite minna.“

*

See inspektor armastas üldse inimestele kõnet pidada. Kui Ferrolb Carr järgmisel hommikul tema ees seišis, ütles ta:

„On kindlaks tehtud, et Mildenhall enese ise on tapnud. Kuul, millega ta enese tappis, on pärit leitud revolwrist. Raš saate aru, kuidas see enesetapmine on sündinud?“

„Awalikult ütelda: ei!“

„Meie oleme loo teokohal üle waadanud: Ta on nõõri pommiga teisele poole käsi puud pannud ja siis lastnud. Pomm kiskus revolwri ta käest jõlle. Seega oli relw kadunud. Nii siis mõrtsukatöö.“

„Aga mišpärašt see kõik? Miš põhjus o'i Mildenhallil mind mõrtsukatöö kahtluse alla saata?“

„Raš,“ inspektor muigas pilut, „kas Te seda tõesti ei aima?“

„Ei.“

„Proua Mildenhall on mulle midagi tunnistanud. Ainult Teile tohin ma seda ütelda, sešt et see ainult Teieks puudub. Tema ütles mulle, sel õöl, pisut aega enne Mildenhalli surma, olnud abielupaar oma wahelorda selgitamas. Proua Janice seletanud oma mehele, tema ei wõiwat temaga enam elada — juhuslikult kuulda saada, et ta mees petis olla; ta teadwat, et ta Carteri poja ta õigesti püüdnud — leidusest — olla ilma jätnud.“

„Mildenhall ei teadnud, et ma olen Carteri poeg.“

„Ei. Aga proua Janice ütles mulle weel midagi: et ta Teid, Ferrolb Carr, armastab.“
Carril näol wõitleksid hirm, kahtlus, lootus. Waimaks küsis ta warisewa häälega:

„Kuidas on Mildenhall selle seletuse wastu wõtnud?“

„Ta pole sõnagi wastanud, waid tormanud uksest wälja, ja teda pole enam nähtud.“

*

Tatcher, see inimeseeluga mängija, sai oma kohusest aru. Ta wõttis Mildenhalli tehased üle. Ja direktor Ferrolb Carril abiga läks tal lorida Carteri tööd lõpetada: magawat mastinat ellu äratada.

Brona Janice Mlidenhall oli esimene, kes Carrille sel puhul õnne soovis. Ja ei saa waitida, et nende jutt warsti kaldus asjadele, millel tehniliste küsimustega midagi tegemist ei olnud.

*

See on magama masina lugu. Ta on küllalt kummaline ja romantiline. Kõige kummalisema olen ma aga weel teatamata jätnud: ta on ka tõsi.

(Lõpp.)

Warjust walgusele.

Inglise kirjaniku Hugh Conway romaan.

12

Kas ta mind mäletas? Milliseks kujunes meie kokkusaamine? Kas õppis ta mind wiimaks armastama? Kas lõppes minu mure, wõi algas ta nüüd alles weel õieti?

Nendele küsimustele ei wõinud ma enne tagasihõudmist õiget wastust leida.

Ja siis — wiimaks ometi kodus!

Kui tore ja mõnus jälle sugurahwa keskel wiibida ja oma ümber ainult emakeelt kuulda!

Olin päikesest ja tuulest päewitanud, mu habe oli suureks kaswanud; waewalt tundsid mu mõned tuitawad, kellega Londonis kokku sain, weel ära. Millisuguse seisukorras polnud mul wähematki lootust, et Pauline rinnas wõistn esile kutsuda mingisuguseid mälestusi.

Sabemenoa ja wärste tualeti waral sarnanesin ma warsti jälle oma endisele olewusele, ja siis algasin teekonda lääne poole, ilma et sellest isegi Priscillale oleksin teatanud, näha tahtes, mis saatus mulle wahemaal malnis pannud.

Mis on sõit läbi Inglismaa selle reisiiga wõrreldes, mis mul selja taga seisis? Ja ometi näisid mu meelest olewat need wiletsad sadawiskümmend penikoormat sama pikad kui enne tuhanded!

Wiimased penikoormad pidin sõitma hobustega. Kui mul ees olt neli hobust, näis mu meelest iga penikoorem ometi olewat sama pikk kui Siberis üks jaamawah.

Agga wiimaks ometi lõppes teekond, ja kuna ma peid postjaama jätsin, ruttasin ma ise koha Paulinet otsima. Põlswal põuel ja igasewal hingel.

Järgnefta Priscilla wiimases kirjas antud aadressile, ja leidfin rahuliku wäitse maja mefaga kaetud merekaldalt, maja, mille ees seisis aed täis ilusaid hilisuwelilleid. Wäänlaswud katsid wärawat, peenardel kaswasid päewalilled ja lillede magus lõhn tõusis õhtu.

Dodates ukse awamist, oli mul aega Priscilla rahupaiga walitust kiita.

Küfsin mrs. Dreni järele.

Teda polnud kodus. Ta olla noore daami sellis is natukesel aja eest wälja läinud ja tulla alles õhtu eel tagasi.

Lätsin neid otsima.

Oi hilisuwit ja lehed ei ilmutanud weel vähematki kalduwust kolletama hakata. Kõit oli alles roheline, wärste ja ilus. Taewas oli pilwedeta ja pehme õht ümbritses mind siiditäl silitades.

Jätn seisma ja waatafin ringi, aru pidades, millise suuna ma pidin walima.

Sügawal minu jalgade all seisis wäike kaluritekiila, mille majakesed seisid wahutawa jõe suu ümber. See jõgi tuli läbi oru ja suundus wiimaks meresse. Jõe mõlemad kaldad olid kõrged ja mefaga kaetud, ja kangel minu ees siras rahulik meri. Waade oli suurepärane, aga ma pöörfin talle selja. Kõit mu iha täis waid Pauline järele.

Mulle paistis, nagu peaks olema nitfugustel päewadel mefadel ja wulifewal jöel isäranis suur külgetõmbamisjõud. Sellepärast lätsin mäest alla ja hakkasin jõedäart mööda edasi sammuma, waabeldes selle juures ilusat wete-mängu, mis jõgi üle kiwide woolates ja wahutades wõluwalt ehtas.

Sammusin nõnda umbes penikoorma osa edasi, lord ronides üle kiwide, lord läies suurte sõnajalgade wahel, lord enesele teed sarnu pööskaste wahel.

Sis, äkki, nägin ma tehes teisel pool kaldal lageadal kohal istuwat üht neit, kes joonistas. Ta selg oli minu poole pöördud, aga ma tundsin selle tena kaju iga joont nit hästi, et tema koha ära tundsin oma abikaasa. Oleksin ma weel muid tõendust tarwitfenud, siis tarwitsefin ainult waadata tema saatjannale, kes tema lähedal istus ja raamatut lugedes näis olewat pisut tukkuma jäänud. Selle Priscilla rätiku oleksin ma mitme penikoorma taha

wõinud ära tunda, sest et teist jarnast maailmas ei leidunud.

Nii raske kui see mul ka oli, otsustasin ma oma juuresolekut nelle weel mitte teatada. Enne Paulinega kokkusaamist tahtsin ma rääkida Priscillaga, et siis oma tegutsemisest seada tema teadete järele.

Uga oma otsusest hoolimata ei jaksanud ma ometi temale lähemale minemast keelduda — sealt, kus ma seisin, ei saanud ma ta nägu näha, ja tolli tollilt läksin ma edasi, kuni peaaegu joonistajanna wastas seisin, ja wõisust warjatuna wõisin ma teda südametult järelle silmitseda.

Tema põskedel seisis terwislik puna; iga ta liigutus ilmutas terwist, ja kui ta ümber pööras ning oma kaaslasele midagi ütles, siis oli midagi ta pilgus ja narratuses, mis mu südame päni hõistama. Naine, kelle juure ma olin tagasi tulnud, oli täiis lahkuminekust, kellega ma olin ablellunud.

Ta pööras ja waatas üle jõe.

Joobunud rõõmusest, olin ma wõsa wahelt täiesti üles tõusnud, ja üle jõe kohtasid meie pilgud.

Wististi tulin ma talle kuldagi meele ja kui see oli ka unenäos; wähemalt näis mu nägu talle olewat tutaw.

Ta lastis plitasti ja joonistusraamatu langeda ning kargas jalule, weel enne kui Priscilla suust sai kajada rõõmu- ja üllatushüüe. Ta waatas mind, nagu ootaks ta minu rääkimist wõi tulekut, kuna wana Priskilla mulle waljusti tere tulemast hüüdis.

„Segi siis, kui ma nüüd oaksin tahtnud weel tagasi astuda, oli see hilja.

Ma leidsin ülekäigu võimaluse, ja mõne minutiga olin ma teisel kalbal.

Pauline ei olnud ennast patgast liigutanud, aga Priscilla jooksis mulle vastu ja tahtis peaaegu mu käsi otsalt raputada.

„Mäletad ta mind? Tunneb ta mind?“ sofiastasin ma ennast lahti raputades ja oma naise poole minnes.

„Weel mitte, aga warsti sünnib see. Wististi, mr. Gilbert!“

Palwetades, et tema ennustus täide lähets, jõudsin ma Pauline ette ja strutasin talle käe.

Tema wõttis sellest wiibimata kinni ja waatas mulle oma mustade silmadega otsa.

Kuudas pidin ennast taltsutama, et teda mitte rinnale tõmmata!

„Pauline! Kas tunned mind?“

Ta lõi silmad maha.

„Priscilla jutustas mulle Teist. Teie olla minu hea sõber ja mina pidawat olema rahu-

lik ja mitte midagi küsima, kui Teie tagasi jõuate.“

„Uga kas olen ma sul meeles? Mulle paistis, nagu oleksid mu ära tunnud.“

Ta ohkas.

„Olen Teid näinud kummaltki — kummaltki unenägudes.“

Ta punastas seda üteldes.

„Jutustage mulle, millised need unenäod olid,“ ütlesin ma.

„Seda ma ei oska. Olin kawa haige, waga haige. Olen palju unustanud — kõik, mis on sündinud.“

„Kas pean seda Teile ütleva?“

„Praegu mitte — praegu mitte!“ hüüdis ta ruttu. „Nodake ära ja kes teeb, ehk tuleb mulle kõik weel meele.“

Kas aitas ta töit?

Kas oled unenäod, millest ta rääkis, ainult mälu tagajärg, mis temale wägisi peale tungis? Kas ütles talle laulatusõrmus, mis weel ikka ta sõrmes säras, mis oli sündinud?

Jah — ma tahtsin oodata ja loota. —

Me läksime koos tagasi, kuna Priscilla melle järgnes. Pauline näis minu seltsiga kutloomuliku leppiwat. Kui teerada oli liig järsk wõi konarline, otsis ta minu kätt, nagu oleks tal selle peale olnud õigus.

Uga ükk aega waitis ta.

„Kust Te tulite?“ küsis ta wiimaks.

„Pikalt, pikalt reisis, mitme tuhande penikoorma laugusest.“

„Jah, kui ma Teid nõgin, olite alati reisil. Ja kas leidsite, mida otsisite?“

„Jah leidsin tõe. Näid tean kõik.“

„Siis ütlege mulle, kas ta wiibib.“

„Kus kes wiibib?“

„Anthony, minu armas wend. See noormees, kelle nad tapfid. Kus on ta haud?“

„Gata kõrwal.“

„Sumalale tänu! Näid wõin tema eest palwetada.“

Ta rääkis, kuigi ärewalt, ometi mõistlikult. Uga ma imestasin, et ta mõrtsukate vastu ei ilmutanud kättemaksuhimu.

„Kas ei ihla Teie kättemaksu neile, kes ta tapfid?“

„Kättemaksu? Mistarwis? See ei tee teda enam elawaks. Sellest on juba palju aega mööda. Millal see sündis, et tea ma. Uga kahtlemata on sellest möödnud palju aastaid. Küll Sumal juba on kätte maksnud.“

„Ta on seda suuremalt osalt juba teinudki. Üks neist suri wangis hullusesse, teine on raudus ja peab orjama, kolmas on alles karistamata.“

„Warem wõi hiljem leiab temagi selle. Kes ta on?“

„Macari.“

Ta wärises seda nime kuuldes, ei ütlenud aga enam midagi.

Enne kui majasse jõudsi, kus ta elas, ütles ta tavalise paludes:

„Teie wiite mu Staaliasse tema haua juure?“

Ma Inbasiin seda, rõõmustades, et ta mulle selle palwe esitas, mis oli täis mõistust. Nähtawasti oli tal enam meeles, kui ise uskus.

„Tahan sinna minna,“ ütles ta, „ja seda kohta waadata, siis aga ärme räägime enam minewikust.“

Olime nüüd jõudnud atawarawa juure.

Ma wõtsin ta käest kinni

„Pauline,“ ütlesin ma, „katsu — katsu mind meele tuletada!“

Tema endise segase pilgu wari tõusis talle silma; ta algas waba käega üle filmade, pööras siis sõna lausumata ümber ja läks majja.

15.

Murest rõõmule!

Minu lugu läheneb lõpule, kuigi ma ise oma lõbus wõiksin weel kirjutada peatüki peatüki järele, kirjeldades järgmise kuu iga sündmuse, iga sõna ja pilgu, mis Pauline ja mina wahetasime, aga kui ma selle kirjutaksin, siis oleksid need read määratud ainult kahe inimese filmadele — minu ja Pauline filmadele.

Kui minu seisukord oli eriskummuline, erakorraline, siis oli tal ka oma wõluwus. See uus armastuse osimine, mitte wähem kütkestaw ja magus sellepärast, et see, teada ma wõita püüdsin, oli nimelt minu abikaasa. Oli, nagu oleks mõni maaomanik oma mõisa ringi läinud ja igas suunas leidnud uusi iludusi ja uusi, tundmatuid rikkuseallikaid. Iga päew ilmutas mulle uusi wõluwast naise juures, teada ma armastasin.

Tema naeratus tegi mulle suuremat rõõmu, kui ma seda ise ita! oleksin uskuda wõinud, tema naeratus oli otse ilmutus. Meisse heledatesse, pilwetumatesse filmadesse waadata ja katsuda kõiki seal peitumaid saladusi lahendada, oli taju, mis kõll selle kuhjaga tajas, mis olin kannatanud. Seida, et tema nüüd terweks saanud mõistus wastas täiesti iga teise inimese mõistusele — teada, et see naine warsti joi minn omais — kuidas saab seda kirjelada?

Kuid sitamaani oli see ometi kahtlustest ja kartustest täidetud õnn. Wõimalik, et mu ise-loomul puudus see wäga kasulik joon, mida

ühed nimetawad enesensalbuseks ja teised enesepettuseks. Mida enam ma küsisin eneselt, kas ma ka loota wõin, loota julgen, et nii täiuslik olewus kui Pauline ita! selle eluga ja armastusega wõib leppida, mida mina temale tahtsin pühendada. Mis ma siis öieti olin, et tahtsin teda wõita?

Olin rikas, see on õige, aga ma olin weenedunud, et rikkus tema pooldämist ei suuda osta — kuna ma temale pealegi mitte ei olnud ütelnud, et ta oma warandus ära raisatud, siis uskus ta, et tema warandus minu warandusele wähemalt pidi wastama. Ta oli noor, ilus, ja niipalju kui teadis, waba, warandusega warustatud. Et, mul polnud temale midagi pakkuda, mis talle põhjuseks wõis olla mind wastu wõtta.

Ma peaaegu kartsin filmapiltu, mis warem wõi hiljem pidi tulema, filmapiltu, mil ma, minewikku filmast lastes, teda korda pidin paluma minu abikaasaks saama. Tema wastusest olenes siis kõik minu tulewik.

Mis ime, et ma otsustasin seda otsustawat tundi nii rauaks edasi lükata, kuni kindel olin, et otsuminule soodus sai. Mis ime, et ma Pauline juuresolekul üsna alandlikuks sain ja kõll oma teened wähewäärtuslikkudeks hindasin? Mis ime, kui ma mõnikord loowisin omada seda armastuswäärtlikku kindlust, mis paljudel meestel omane ja ajajooksul naisesüdame aitab kindlasti wõtta.

Mega ja wõimalust wähemalt oli mul kullalt.

Ma olin elama asunud tema lähedale ja me olime hommikust õhtuni koos. Me jalutasime Devonshire kistastel jalgteedel, mille kahel pool kõrwal seisid mäed, ronisime mägedele püüdsime kalu, sõitsime üksteise sellis wälja, lugesime ja joonistasime, aga armastusest ei olnud ma sitamaani weel mitte rääkinud, kuigi minu laulatusõrnus kõll see aeg tema sõrmes säras.

Ma pidin kõll oma autoriteedi kogu wõtma, tahtsuseks, et Prizcilla Paulinele kõll ei räägiks. See asjas olin kindel. Kui minewik Paulinele enesest meele ei tulnud, siis tahtsin tema suust ise kuulda, et ta mind armastab, enne kui mina seda temale ütlesin. Wõimalik, et seda tegi mõte, mis mind mõnikord waldas, et Pauline enam teadis, kui ta tahtis tunnistada, mis mu otsust kinnitas.

Wits, kuidas ta minuga kohe algusest saati lahkest läbi läis, oli filmatorfaw. Nagu oleksime olnud tuttawad juba lapsest saadik, nii täitsa loomulik ja asjalik oli ta olet, kui koos wiibisime. Tema ei pahandanud, et teda ristiniime järele kutsusin, ja ei rääkinud ka

waistu, kui palusin, et temagi mind nii kutsuks. Kuigi ma Priscillale olin käsu annud, teda nimetada miss Marchiks, ei kuulnud wanaeet ometi ses juhtes minu sõno, waid nimetas teda nii minu kui tema ees järjekindlalt miss Paulinets.

Päewad möödusid ja olid kõige õnnelikumad, mis ma elus ilal olen mööda saatud. Me olime koos hommikul, lõunaajal ja õhul ning ehtsime, nagu ujun, mõistatusena naabritele, kes ei suutnud aru saada, millises wahetorras me õieti seisime.

Warsti selgus mulle, et Pauline loomulik olewus oli rõõmus ja lustilik, kuid ma ei lootnud weel, et see juba nüüd maksuwusele pääseks; aga ma lootsin, et ilme, mis ta näol seisis ja kurbadest mälestustest kõneles, warsti sealt kaob. Siin ja seal tegi mõni naeratas juba ta näo rõõmsaks ja siis tulid ka juba rõõmsad sõnad ta suust. Kui ta minewikust, rääkis, siis hüüdsin teda selle juures usinasti aidata, et taoks kõik tumedus, mis tema mälestuses eht weel peitus.

Tulewikust me ei rääkinud, aga minewikust rääkisime awalikult. Ta mälestas kõiki asju oma noorusest ja teadis kõik hetkeni, mil ta wend oli tapetud — siis järgnes udu. Siis aga kerkis ta sellest jälle ja leidis enese wõõrast toast wõõra rawitsejanna hoole alt.

Päewad möödusid, enne kui Pauline minult küsis, millist osa mina tema tumedal päewil olen etendanud.

Kord seisme meisaga kaetud mäeharjal, kuhu filma paistis tükite merd, mis päikese loodumiseft oli punane.

Õlime olnud tüki aega wait, ja kes wõib ütelda, kas mete mõtted enam ühte ei lätnud kui sõnad, mida me olime wahetanud. Ma waatafin lääne poole, kuni taewa seelwad wärwitoonid hakkasid kahwatama, ja kui ma oma kaasklase poole pöörasin, nägin ma tema filmi peaaegu walusa tõsibusega wiibawat oma näol.

„Ütelge mulle,“ ütles ta, „mis ma leiaksin, kui mulle see kadunud aeg jälle meele tuleks?“

Ta sõrmed mängisid seda üteldes laulatus-sõrmusega, mis ta ilka weel kandis, ja diamanf-sõrmusega, mis ma selle kõrwale olin püsnud; aga ta ei olnud minult sitamaant weel küsinud, kust need ta sõrme on saanud.

„Ja kas uute, Pauline, et see Teile meele tuleb?“ küsisin ma.

„Seda ma loodan, wõi oodake: kas pe a n seda soowima? Kas toob mulle see mälestus rõõmu wõi walu?“

„Kes wõib seda ütelda? Need seisawad enamasti loos.“

Ta ohkas ja waatas maha.

Naa ruttu jälle tõstis ta filmad minule.

„Ütelge mulle, kuidas ja millal Te minuga kokku juhtusite ja miks ma Teid unes nägin?“

„Te nägite mind tihti oma haiguse ajal.“

„Miks ärkasin ma siis, et ennaft leida Teie wana teenija rawitjuse all?“

„Teie onu andis Teid minu hoole alla ja ma lubasin Teile üle tema äraolekul walwata.“

„Ja tema ei tule ilal tagast. Ta kannab. Karistust oma kuritöö eest waesepoisti kallal.“

Ta surus käed filmadele, nagu oleks ta tahtnud seda pilti eemale peletada.

„Pauline,“ ütlesin ma tema mõtetele teist juuna anda tahtes, „ütelge mulle, kuidas Teie mind oma unenägudes nägite; mis Te nägite minust oma unenägudes?“

Ta wärises.

„Nägin, Teie seisite minu kõrwal samas toas ja waatasite seda tegu pealt. Sellegipärast teadsin ma, et see wõimalik ei ole.“

„Ja siis?“

„Nägin Teile nagu tihti. Ta alati rändas ja liikus, liikus pilwedel. Nägin, et Teile huuled liikusid ja Teile näkiste ütlewat: „Sähen tõtt kumma!“ Ja sellepärast ootasin rahulikult Teile tagasitulekut.“

„Warem ei näinud Teie mind ilal unes?“

Hakkas minema pimedaks. Ma ei olnud kindel, kas see oli punde wari, mis ta põsed idumumaks tegi, wõi puna. Mu süda põlsus waljusti.

„Ei tea ütelda. Ei tea! Arge küstige!“ ütles ta kohmetult.

Siis pööras ta näo kõrwale:

„Jum lähed wiluks. Lähme koju!“

Ma järgnesin talle.

Oli harjumuseks saanud, et õhtu ühes koos mööda saatsime, nii et ma selleks enam kutspekti ei wajanud. Harilikult mängisime ja laulsime paar tundi pianino juures.

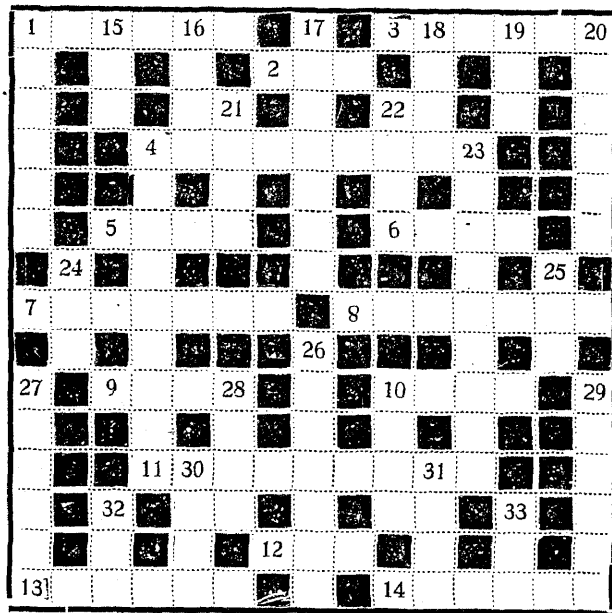
Paraneses oli Pauline esimene soow olnud pianinot saada. Kuna ta ennaft arwas riiklaks pärifaks, siis et häbenenud ta ka soowimast, mis tahtis, ja kuna ma Priscillale käsu olin annud, tema soowid kõik tähta, siis oli lähemaft linnast pianino kohale tellitud.

Pauline oli kõik oma osawuse jälle tagasi saanud. Tema hääl oli isegi weel tugewamaks ja kenamaks saanud. Ta wõlusk mind sellega ilka, nagu ta seda juba kord oli tetnud seal, kus ma seda ei olnud oodanudki. (Järgneb).

Kindmõistatus

Nr. 23 (113).

Ristsõnademõistatus.

Sõnade tähendus:

Pahemalt paremale:

1. Metsloom.
2. Leidub enamjagu majadeläheduses.
3. Põhjamaa rahwas.
4. Mida tekitab meri ranna ligidal.
5. Esiwanemate ohwerdamisepaik.
6. Sõiduriist.

Lahendused tulewad saata „Romaan'i“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. 16 kuni 16. jaanuarini 1927 a. Lahendajate nimed awaldatakse „Romaan“ nr. 3 (117).

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse wälja: 1) 1 aastakäik „Romaan'i“ 1927 a.; 2) Georg Kaiseri „Gaas“; 3) O. Lutsu „Inderlin.“

„Romaan'i“ talitus.

7. Soos kaswaw mari.
8. Saksapärane meesterahwa nimi.
9. Leidub tihti heinamaal.
10. Kosutaw jook, iseäranis lastele.
11. Wana Eesti maakond.
12. Nõu wedeliku hoidmiseks.
13. Saar Läänemeres.
14. Kala.

Ülalt alla:

1. Tallinnas ilmuw ajakiri.
4. Alew Lõuna-Eestis.
10. Põllumehe nuhtlus.
15. Meremärk.
16. Kerge külmetuse tagajärjel.
17. On igas wõorastemajas.
18. Niiskes metsas kaswaw taim.
19. Meeldib igale.
20. Weekogu.
21. Tärkab kewadel põldel.
22. Põllu saadus.
23. Teisele ebameeldiw kõne.
24. Ajaarw.
25. Asub mägede wahel.
26. Rööwlinde.
27. Euroopa riik.
28. Löögiriist.
29. Külastatakse haiguse puhul.
30. On tihti akna ees.
31. On tihti naeru põhjuseks.
32. Tarwitatakse sõudmisel.
33. Ei esine kunagi terwena.

Kindmõistatuse lahendus

Nr. 19 (109)

Õõnes raudmast pumbati wett fäis, mille tõttu puust toppmast tõusis nii kõrgele, et ülewalt otsast oli wõimalik teda wälja wõtta.

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: K. Allisson, Artemi Altermann, E. Brakel, M. Braun, Milla Jeromin, Juh. Juhanson, And. Janson, A. Kauler, Elmar Kallas, Egon Kaeli, L. Kreegi, M. Kokla, Agnes Kütt, A. Luha, Peeter Lepa, Gustaw Martin, M. Mauner, S. Neidorf, J. Peet, Rekasa, H. Raudhäiding, M. Redlich, Nelly Reintam, O. Saks, Karl Saarepera, H. Welberg, Oskar Winkelberg, E. R. Waho, L. Waho, Asta Weski, Salme Weski, E. Welberg.

Tartust: J. Jõul, Olew Kruus Hedwig Puijat, Leonhard Tobber.

Pärnust: A. M. Arro, W. Kirsfelt, Milda Küng, Herbert Roger.

Abjast: Elmar Arro. **Jänedalt:** W. Bootor. **Ristikülalt:** E. Grents. **Kure-**

mäelt: Joh. Kangru. **Hagerist:** Eduard Mesikäpp, **Rondast:** L. Petrow. **Arükülalt:** Ernst Roost. **Mõisakülalt:** Joh. Reinhaus. **Kohtla-Järwelt:** M. Sillenberg. **Keilast:** A. Kutpri. **Haapsalust:** J. Kaewand, Felix Seeberg, Rud. Tisler. **Kuresaarest:** B. Tarkmeel. **Riiseperest:** R. Pilberg, Leeni P. **Sakust:** Wiktor Reimann. **Järwa-Jaanist:** M. Tsaan. **Jõgewalt:** R. Terasmägi.

Neist võitsid loosimisel: 1) 1 anne Ed. Wilde kogutud teostest — A. M. Arro, Pärnus Karuselli tän. 45; 2) Milli Mallikas'e „Wested“ — W. Bostor, Jänedalt; 3) Hendrik Adamsoni „Kuld blond neitsi“ — H. Wolberg, Tallinnas, Heeringa tän. 12.

„Romaan'i“ tallitus.

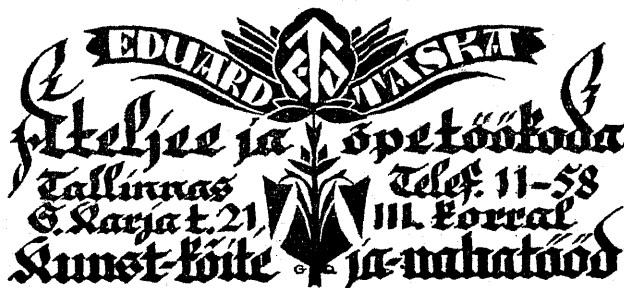
Wana hea Rootsi aeg on jälle käes:

Õiget Wene teed ei ole enam 1917. aastast peale saadaval. Teie tarvitate aseaineid, mis kohal pakitakse endiste Wene firmade kestasse. Raske Wene aeg ainsama hea teega on nüüd mööda ja hea Rootsi aeg sama hea teega koidab. LUNDGREN'i tee, mida kogu Rootsi joob, on nüüd ka Eestis saadaval. Firma tegutseb 1888. aastast ja müüb aseainetest waba kirjamargi teed. Tee on Rootsis pakitud, Göteborgi linnakeemiku Dr. G. Karl Almström'i järelewalwel.

JAMES LUNDGREN & Co.

Göteborg, Rootsis.

Esitaja Eestis: G. SAMZELIUS, Tallinn, Pikk tän. 36—33.

Algupärasemad ja sündsamad

pühadekingid.

Müük ateljees ja K.-ü. „Rahwaüllkool“

Kooli-, noorsoo-, haridus- ja rahwaraamatukogu seltsidele.

Muretsege rahwale kohast kirjandust ja tehke raamat rahwale kättesaadawaks.

Selgitage rahwale raamatute wäärtust ja juhatage rahwast osa wõtma sellest walmuharidusest, mida kirjandus pakub.

- Tellides oma kogule raamatuid, pidage meeles, et
- „ROMAAN“ on tuumakam ja põnewam Eesti ajakiri ning pakub oma aastakäikude näol määratud lugemiswara, mis iialgi ei wanane;
  - „ROMAAN“ wõimaldab kõige mitmekesisema waliku sisum ttes;
  - „ROMAAN“ annab ülewaate maailma rahwaste kirjansduse t;
  - „ROMAAN“ on waba keelelistest weidrustest ja ülmodernismist, andes siiski sõnaõiguse kõigile kirjanduslikkudele wooludele.
  - „ROMAAN“ on rahwalik ajakiri ja loetaw igatühele.

Üheski raamatukogus, mis peab rahuldama laiemaid lugejate ringe, ei tohi puududa ajakiri „ROMAAN.“

Aastakäik 1922, 576 suurt lehekülge, mille sisus leidub 7 romaani, hulk nowelle ja uudisjutte, 9 ra hwuse kirjanikkude sulest maksab:

Kõitmata 500.— marka. Ilu- ja poolnahkköites 700.— marka.

Aastakäik 1923, 744 suurt lehekülge, mille sisus terweni 10 romaani, hulk nowelle ja lühemat kirjandust, 51 rahwuse kirjaniku sulest, maksab:

Kõitmata 700.— marka. Ilu- ja poolnahkköites 900.— marka.

Aastakäik 1924, 768 suurt lehekülge, mis sisaldab hulk romaane, nowelle ja jutustusi, 69 rahwuse kirjanikkudelt, maksab:

Kõitmata 750.— marka. Ilu- ja poolnahkköites 950.— marka,

Aastakäik 1925, 768 suurt lehekülge, mis sisaldab hulk romaane, nowelle, jutustusi hulga rahwuse kirjanikkudelt, maksab:

Kõitmata 750.— marka. Ilu- ja poolnahkköites 950.— marka.

Poolnahkköites (nahast selja- ja nurkadega, kuld seljakirjaga) aastakäigud on maitsekalt ja tugewasti köidetud ning eriti kohased raamatukogudele.

Iluköites (kalinkori-köites, kuld selja-kaanekirjaga ja ilustustega) aastakäigud on ilusamamaks, wäärtuslikumaks raamatuks igas perekonnas ja alati kohased kinkimiseks.

„ROMAAN“ 1926 ilmub endiselt korralikult kaks korda kuus. Sisu põnew, huwitaw ja elaw,

T e l l i m i s h i n n a d :

$\frac{1}{4}$ aastas (24 nr.)	750.— mk.		2 kuus (4 nr.)	160.— mk.
$\frac{1}{2}$ „ (12 „)	400.— „		1 „ (2 „)	80.— „
$\frac{1}{4}$ „ (6 „)	225.— „		Üksiknumber	40.— „

Kõik järgnewad romanid lõpewad iga aastakäigu wiimases numbris ja järgmise aasta esimeses numbris algawad juba uued romanid.

„ROMAAN“i, tellimisi wõtawad wastu ilma iga lisamaksuta kõik postkontorid ja raamatukauplused.

ÜKSIKNUMBREID müüwad kõik ajalehe müüjad, raamatukauplused ja raudtee raamatukapid.

AASTAKÄIGUD on müügil suuremates raamatukauplustes. Kus neid saada ei ole, tellige otse talitusest, kust Teile raamatud ilma iga lisamaksuta kätte saadetakse.

Ajakirja „ROMAAN“i talitus.

Tallinn, Müüriwahe tän. 16.